

การวิเคราะห์การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ  
ของการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามในตลาดโลก

โดย

นางสาวอรทัย แซ่เจี๋ย

งานวิจัยเฉพาะนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

พ.ศ.2554

ก

## บทคัดย่อ

**หัวข้องานวิจัย** : การวิเคราะห์การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของการส่งออกข้าวของไทย และเวียดนามในตลาดโลก

**ชื่อผู้วิจัย** : อรทัย แซ่เจี๋ย **ปริญญา** : เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

**อาจารย์ที่ปรึกษา** : อาจารย์ ผศ.วิจิตรา ล.เฉลิมชัยชนะ **ปีการศึกษา** : 2555

“ข้าว” ถือเป็นสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นอาหารหลักของคนไทย โดยประเทศไทยนั้นมีการส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 มานานกว่า 20 ปี โดยมีส่วนแบ่งการตลาดถึง 1 ใน 3 ของปริมาณการค้าข้าวทั่วโลก เนื่องจากข้าวของไทยเป็นข้าวที่มีคุณภาพ จึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวซื้อข้าวไทย

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเปรียบเทียบความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของประเทศไทยกับประเทศเวียดนามในการส่งออกข้าว ไปยังตลาดโลกระหว่างปี พ.ศ. 2545-2553 รวมทั้งศึกษานโยบายข้าวของรัฐบาลไทยและเวียดนาม ที่มีผลต่อการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม

ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยและเวียดนามมีปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นและลดลงระหว่างปี 2545-2554 แต่โดยเฉลี่ยมีค่าเพิ่มขึ้น และจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ RCA ของข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) ของประเทศไทยและเวียดนามในตลาดโลกพบว่าทั้ง 2 ประเทศไทยมีภาวะการแข่งขันในตลาดโลกที่อยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบเทียบในการส่งออก แต่ค่า RCA โดยเฉลี่ยระหว่างปี 2545-2553 ของเวียดนาม สูงกว่าไทย อีกทั้งเวียดนามมีแนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น ขณะที่ของมีแนวโน้มลดลง สำหรับนโยบายข้าวของไทยยังไม่ชัดเจนในด้านประสิทธิภาพการผลิต ที่จะส่งผลกระทบต่อลดต้นทุนการผลิต หรือเพิ่มผลผลิตต่อไร่ แต่กลับมุ่งการอุดหนุนราคา ขณะที่นโยบายข้าวของเวียดนามมีการส่งเสริมการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก โดยใช้นโยบาย “ลด 3 เพิ่ม 3” เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต และเพิ่มผลผลิต รวมถึงส่งเสริมให้เกษตรกรทำนาแบบถุกวิถี เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลผลิต รวมถึงพื้นที่เพาะปลูกข้าวของเวียดนามมีระบบชลประทานในสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวของไทยมาก จึงพบว่านโยบายข้าวของเวียดนามส่งเสริมการส่งออกมากกว่า

## กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคุณอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยที่อบรม สั่งสอน ถ่ายทอดวิชาความรู้จนสามารถนำความรู้ที่ได้ มาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ จึงทำให้งานวิจัยเฉพาะฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผศ.วิจิตรา ล.เฉลิมชัยชนะ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการจัดทำ รวมถึงให้แนวคิดเพิ่มเติมในการจัดทำงานศึกษาวิจัยให้มีประโยชน์สูงสุด และแก้ไขเนื้อหาให้ถูกต้องด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง และที่ขาดไม่ได้ คือ ท่านคณะกรรมการสอบงานวิจัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการศึกษาค้นคว้า อีกระหว่างนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่โครงการปริญญาโทเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจทุกท่านสำหรับการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในงานวิจัยฉบับนี้สามารถลุล่วงไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณสำหรับกำลังใจคุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัว อีกทั้งบุคคลใกล้ชิดในหลายๆด้านทุกท่าน ได้แก่ คุณศุภรัตน์ พันธุ์ฉลาด คุณพีระชาติ ตั้งภาวนา คุณทองมา กฤษณะกาฬ และสมาคมผู้ส่งออกข้าวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการส่งออก ซึ่งเป็นแรงผลักดันอันยิ่งใหญ่ที่ส่งผลให้มีวันนี้ได้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ MBE รุ่น 11 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่กรุณาช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้ในภาคการศึกษาต่างๆ รวมทั้งขอแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และสามารถนำไปเป็นฐานข้อมูลให้กับบริษัทผู้ส่งออกข้าว ข้าพเจ้าขอขอบคุณความเมตตาของงานวิจัยนี้ของข้าพเจ้า ให้แก่ คณาจารย์ บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขออภัยและน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

อรทัย แซ่เจี๋ย

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

พ.ศ.2555

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของเรื่องที่จะศึกษา .....	1
วัตถุประสงค์.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
วิธีการศึกษา.....	3
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา .....	8
บทที่ 2 สถานการณ์การผลิต การบริโภค และการค้าข้าวในตลาดโลก.....	9
สถานการณ์การผลิตข้าวโลก .....	9
ภาวะการผลิตข้าวของไทย.....	12
ภาวะการผลิตข้าวของเวียดนาม .....	14
การวิเคราะห์เปรียบเทียบการผลิตข้าวของประเทศไทยและเวียดนาม.....	15
การบริโภคข้าวของโลก.....	17
ภาวะการบริโภคข้าวของไทย.....	18
ภาวะการบริโภคข้าวของเวียดนาม .....	19
การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริโภคข้าวของประเทศไทยและเวียดนาม .....	20
สถานการณ์การค้าข้าวของโลก.....	20

ภาวะการค้าข้าวของไทย .....	25
ภาวะการค้าข้าวของเวียดนาม .....	27
การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะการค้าข้าวของประเทศไทยและเวียดนาม .....	29
นโยบายข้าวของรัฐบาลไทย .....	32
นโยบายข้าวของรัฐบาลเวียดนาม .....	35
การเปรียบเทียบนโยบายข้าวของรัฐบาลไทยและเวียดนาม.....	36
สรุป .....	36
<b>บทที่ 3 ผลการวิเคราะห์.....</b>	<b>37</b>
ผลการเปรียบเทียบความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของ.....	38
ประเทศไทยกับเวียดนาม ในการส่งออกข้าว ไปยังตลาดโลก	
การเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของ.....	40
มูลค่าการส่งออกข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) ของไทย และเวียดนาม ในปี 2545-2553	
การเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของ.....	42
มูลค่าการส่งออกข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว และข้าวหนึ่ง (พิกัด 100630)	
ของไทย และเวียดนาม ในปี 2545-2553	
ประสิทธิภาพการผลิตของประเทศไทย และเวียดนาม .....	43
ประสิทธิภาพการส่งออกของประเทศไทย และเวียดนาม.....	46
การเปรียบเทียบอุปสรรคของการส่งออกข้าวไทย และเวียดนาม .....	47
สรุป .....	48
<b>บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....</b>	<b>49</b>
สรุปการศึกษา.....	49

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบในภาคการผลิต .....	49
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบในภาคการบริโภค .....	50
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบในภาคการส่งออก.....	50
สรุปผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของ.....	51
มูลค่าการส่งออกข้าว ข้าวขาว และข้าวหอมมะลิของไทย และเวียดนาม ในปี 2545 - 2553	
อุปสรรคการส่งออกข้าวของประเทศไทย .....	51
อุปสรรคการส่งออกข้าวของประเทศไทย .....	51
ข้อเสนอแนะ .....	52
ภาคผนวก .....	53
ประวัติผู้เขียน .....	73
บรรณานุกรม.....	74
รายชื่อผู้สัมภาษณ์.....	76

## บทที่ 1

### บทนำ

หลังจากประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจในปี 2540 GDP ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจไทย ส่วนหนึ่งเกิดจากการส่งออกสินค้าของไทยที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น จึงถือได้ว่าการส่งออกมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย เป็นการนำรายได้เข้าประเทศ เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจประเทศไทยพบว่าประชากรไทยมีอาชีพเกษตรกรรมประมาณ 14.88 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.2 ของประชากรไทยทั้งหมด 67.6 ล้านคน (ปี 2554) รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างระบบเศรษฐกิจไทยปี 2554

ภาคเศรษฐกิจ	สัดส่วนต่อ GDP (%)	สัดส่วนต่อกำลังแรงงาน (%)
อุตสาหกรรม	39.0	13.6
การค้าส่ง ค้าปลีก	13.5	15.5
การขนส่งและการสื่อสาร	9.6	2.6
เกษตรกรรม	8.6	38.2
ก่อสร้างและเหมืองแร่	4.3	6.1
บริการอื่น ๆ *	25.0	24.0

หมายเหตุ\* บริการอื่น ๆ รวมถึง ภาคการเงิน การศึกษา โรงแรมและภัตตาคาร เป็นต้น

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าการเกษตรมีสัดส่วน เท่ากับร้อยละ 8.6 ต่อ GDP แต่มีสัดส่วนแรงงานที่สูงถึงร้อยละ 38.2 ต่อกำลังแรงงาน ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 39.0 ต่อ GDP แต่มีสัดส่วนแรงงานแค่อ้อยู่ที่ร้อยละ 13.6 ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อยกว่าแรงงานภาคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม รัฐบาลควรแก้ไขปัญหา โดยมีการพัฒนาภาคเกษตรกรรม , การส่งเสริมและหาตลาดใหม่ๆจากช่องทางการเปิดการค้าเสรี และมีนโยบายแก้ไขในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

เนื่องจาก “ข้าว” ถือเป็นสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญของประเทศไทยโดยเมื่อมีการเปรียบเทียบปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยยังคงเป็นผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก ซึ่งในปี 2554 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกข้าว 10.55 ล้านตัน โดยคิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับร้อยละ 30.70 ของการส่งออกข้าว โดยประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยได้แก่ ประเทศเวียดนาม มีปริมาณการ

ส่งออกข้าว 7.0 ล้านตันเป็นอันดับ 2 รองจากไทย โดยคิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับร้อยละ 20.37 ของการส่งออกข้าว และประเทศอินเดียมีปริมาณการส่งออกข้าว 3.80 ล้านตันเป็นอันดับ 3 รองจากไทยและเวียดนาม โดยคิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับร้อยละ 11.06 ของการส่งออกข้าว

## ตารางที่ 2 ปริมาณการส่งออกข้าวของโลก

หน่วย : ล้านตัน

ประเทศ	ปี 2549/50	ปี 2550/51	ปี 2551/52	ปี 2552/53	ปี 2553/54	ปี 2554/55	ผลต่าง%
1.ไทย*	9.193	10.210	8.620	8.940	10.550	8.500	-19.43
2.เวียดนาม	4.522	4.649	5.950	6.734	7.000	6.700	-4.29
3.อินเดีย	6.301	3.383	2.123	2.052	3.800	4.500	18.42
4.ปากีสถาน	2.696	3.050	3.187	4.000	2.800	3.750	33.93
5.สหรัฐ	3.025	3.267	3.017	3.868	3.250	3.050	-6.15

หมายเหตุ : \* ข้อมูลผลผลิตข้าวไทย จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน 2554

## ตารางที่ 3 ส่วนแบ่งการตลาดข้าวในตลาดโลก

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ส่วนแบ่งการตลาด : ร้อยละ

No.	ประเทศ	ปี 2552/53		ปี 2553/54		ปี 2554/55	
		ปริมาณ	ส่วนแบ่ง การตลาด	ปริมาณ	ส่วนแบ่ง การตลาด	ปริมาณ	ส่วนแบ่ง การตลาด
1	ไทย*	8.940	28.28	10.550	30.70	8.500	25.82
2	เวียดนาม	6.734	21.31	7.000	20.37	6.700	20.35
3	อินเดีย	2.052	6.49	3.800	11.06	4.500	13.67
4	ปากีสถาน	4.000	12.66	2.800	8.15	3.750	11.39
5	สหรัฐ	3.868	12.24	3.250	9.46	3.050	9.26

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน 2554



ในปี 2555 ช่วง 6 เดือนแรกการส่งออกข้าวไทยตกลงจากอันดับ 1 มาอยู่ที่อันดับ 3 (ส่งออกข้าวอยู่ที่ 6.5 ล้านตัน) รองจากอินเดีย (อันดับ 1) และเวียดนาม (อันดับ 2) จากการคาดการณ์ของกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา พบว่าในปี 2555 ประเทศอินเดียมีการส่งออกข้าวที่ 8 ล้านตัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้ประเทศไทยยังคงเป็นผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญต่อไปและสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก จึงเห็นความสำคัญของการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของไทยและเวียดนาม ในการส่งออกของข้าวไปยังตลาดโลก

### วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพแวดล้อม สถานการณ์การผลิต การบริโภค การส่งออกข้าวของประเทศไทย และการส่งออกข้าวของเวียดนาม
2. เพื่อเปรียบเทียบความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของประเทศไทยกับเวียดนาม ในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกระหว่างปี พ.ศ. 2545-2554
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนโยบายข้าวของประเทศไทยและเวียดนาม ที่มีผลต่อการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม

### ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาถึงสภาพแวดล้อม สถานการณ์การผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าวทั้งหมด รวมถึงข้าวขาวและข้าวหอมมะลิของประเทศไทยและเวียดนาม เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกับประเทศเวียดนามในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกตั้งแต่ปี พ.ศ.2545-2554 (รายปี) ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA Index) และศึกษาเปรียบเทียบนโยบายข้าวของประเทศไทย และเวียดนาม ที่มีผลต่อการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม

## 2.2 วิธีการศึกษา

### 1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมจากเอกสาร งานวิจัย บทความวิเคราะห์จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านการผลิต การค้า การบริโภค จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อาทิ สถาบันวิจัยข้าว สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนจากเว็บไซต์ต่างๆ

## 2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) วิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA Index) ใช้ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศไทยและเวียดนามระหว่างปี พ.ศ. 2545-2554 เพื่อหาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA Index) ของการส่งออกข้าว ส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) และอัตราการเปลี่ยนแปลง (Growth Rate) ตลอดจนวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของการส่งออกข้าวประเทศไทยและเวียดนาม

ซึ่งดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) เป็นดัชนีที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งของประเทศผู้ส่งออกหนึ่ง ว่ามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งของประเทศผู้ส่งออกหนึ่ง ไปยังตลาดโลก

ซึ่งในการศึกษานี้ได้คำนวณค่า RCA สำหรับการส่งออกข้าวทุกชนิด และข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว ข้าวหนึ่ง ของไทยและเวียดนามในตลาดโลก ตามพิกัดศุลกากร 4 หลัก และ 6 หลัก (1006 และ 100630)

2.2 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) วิเคราะห์ศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทั่วไป สถานการณ์การผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าวของประเทศไทยและเวียดนามในปัจจุบัน ว่ามีแนวโน้มการส่งออกไปในทิศทางใด รวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายข้าวของรัฐบาลไทยและเวียดนาม ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกร โรงสี นักวิจัย รวมถึงสมาคมผู้ส่งออกข้าวแห่งประเทศไทย ที่มีต่อการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม

### แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 1. ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA)

ในปี 1965 Bela Balassa ได้นำเอาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) มาใช้เป็นดัชนีสำหรับอธิบายความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการผลิตตามความเชี่ยวชาญเฉพาะ มาประกอบการอธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่ง Bela Balassa ก็ได้ยอมรับว่าการนำค่า RCA มาใช้มีข้อจำกัด คือ การคำนวณค่า RCA ใช้เฉพาะข้อมูลการส่งออกหรือนำเข้า แต่ไม่ได้เชื่อมโยงไปให้ทราบถึงระบบหรือกระบวนการทางการผลิตของสินค้าชนิดนั้นได้ และกรณีที่มีการกีดกันทางการค้า ค่า RCA ก็ไม่สามารถแสดงผลการกีดกันทางการค้าออกมาได้เลย แต่โดยรวมแล้ว RCA ก็มีความแม่นยำในระดับหนึ่ง จึงทำให้นักวิจัยจำนวนมากนำ RCA มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าต่างๆในแต่ละประเทศ

การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA Index) เนื่องจากการเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวระหว่างประเทศ โดยใช้ข้อมูลด้านต้นทุนและประสิทธิภาพการผลิตทำได้ยาก ดังนั้น การวิเคราะห์ชี้วัดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกสินค้าระหว่างประเทศมักจะนิยมใช้ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage Index) หรือดัชนี RCA โดยการคำนวณดัชนี RCA จะเปรียบเทียบสัดส่วนของสินค้าส่งออกของประเทศหนึ่งเทียบกับสัดส่วนของสินค้านั้นที่ส่งออกสู่ตลาดโลก ซึ่งหากมีข้อมูลการส่งออกสินค้ารวมทั้งโลก ก็จะสามารถคำนวณดัชนี RCA ได้ โดยประเทศจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าหนึ่งๆ ก็ต่อเมื่อสินค้านั้นมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าส่วนแบ่งตลาดสินค้านั้นในตลาดโลก หรือมีค่า  $RCA > 1$

### งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

**1.พนิตนาฎ ยวงศิริ (ปี2553)** งานวิจัยอิสระเรื่อง การเปรียบเทียบศักยภาพการส่งออกข้าวของไทย และเวียดนาม ได้ทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบถึงสภาวะการค้าระหว่างประเทศในตลาดโลกศักยภาพการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม ตลอดจนทราบแนวทางและความเป็นไปได้ในการส่งออกข้าวของไทย และเวียดนาม และทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกข้าวของไทย และเวียดนาม โดยใช้ข้อมูลทศนิยม รายปี ตั้งแต่ปี 2503 – 2550

ผลการศึกษาพบว่า ไทยและเวียดนามมีปริมาณการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี แม้ข้าวที่เวียดนามส่งออกจะเป็นข้าวที่มีคุณภาพต่ำและคุณภาพปานกลาง แต่ก็สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก จากการวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามในตลาดโลกจากค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Revealed Comparative Advantage Index : RCA) ระหว่างไทยและเวียดนาม พบว่าไทยมีค่า RCA ที่ต่ำกว่าเวียดนามมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2533 เนื่องจากการกลับเข้าสู่ตลาดข้าวระหว่างประเทศของเวียดนาม โดยรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายสนับสนุนการส่งเสริมการส่งออกข้าว คือ นโยบายดอยมอย ซึ่งนโยบายนี้ส่งเสริมการผลิตข้าวภายในประเทศ เพิ่มคุณภาพผลผลิต อีกทั้งราคาส่งออกข้าวของเวียดนามที่ต่ำกว่าไทย และเป็นผลเนื่องจากการทำข้อตกลงว่าด้วยเรื่องสินค้าทางเกษตรของไทยปี2538 ทำให้ราคาข้าวในตลาดต่างประเทศต่ำลง และมีการแข่งขันการส่งออกอย่างรุนแรงจากประเทศผู้ส่งออกข้าวในตลาดโลกจึงส่งผลการส่งออกข้าวของไทย ค่าRCAของ ไทยลดลงเรื่อยๆ และการศึกษาอัตราการเติบโตของการนำเข้าของตลาดโลกจากแบบจำลองส่วนแบ่งทางการตลาด พบว่าประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของการส่งออกข้าวที่สูงกว่าเวียดนามมาโดยตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 – 2550 ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าประเทศไทยสามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาดในการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกได้ดีกว่าเวียดนาม

**2. จีราวรรณ โกช่วย (ปี2552)** งานวิจัยอิสระเรื่อง การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ การส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทยไปกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม ได้ทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและความสามารถในการแข่งขันของสินค้าที่สำคัญของไทยไปยัง ตลาดกลุ่มอาเซียนบวกสาม โดยเปรียบเทียบในแต่ละประเทศ มีสินค้ารายการใดของประเทศไทยมี ศักยภาพในการส่งออกไปยังกลุ่มอาเซียนบวกสาม โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage Index : RCA) และพลวัตความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Dynamic Revealed Comparative Advantage) และศึกษาสถานการณ์การส่งออกโดยใช้ แบบจำลองส่วน แบ่งตลาดคงที่ Constant Market Share Model : CMS) รวมทั้งศึกษาถึงสภาพทั่วไปของแต่ละประเทศใน กลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม นโยบายการค้า สถานการณ์การส่งออก ปัญหาและอุปสรรคของการส่งออก สินค้าของไทยไปกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม สินค้าที่สำคัญของไทยเลือกศึกษาจากสินค้าส่งออกที่มี มูลค่าสูงสุด 20 อันดับแรกของปี 2551 โดยแบ่งตามพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมนิซ์ (Harmonized) 2007 ระดับ 2 digit และ 4 digit ตามคำนิยามของสินค้า โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2543 – 2551

ผลการศึกษาพบว่า สินค้าที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการแข่งขันหลัก ได้แก่ ข้าว อาหาร ทะเลกระป๋องและแปรรูป น้ำตาลทราย เนื่องจากมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการแข่งขันทุกปีตั้งแต่ ปี 2543 – 2551 และทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกสาม ส่วนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการส่งออก สินค้าในปี 2551 พบว่าตลาดประเทศจีน ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลาว และประเทศเวียดนาม การ เปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่อยู่ในสถานการณ์มีการขยายตัวการนำเข้า และการส่งออกของไทยก็มีการขยายตัว เพิ่มขึ้นเช่นกัน ส่วนตลาดประเทศกัมพูชา ประเทศพม่า ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ส่วนใหญ่อยู่ใน สถานการณ์ที่มีอัตราการขยายตัวการนำเข้าสูงกว่าอัตราการขยายตัวการส่งออกสินค้าไทย ส่วนตลาดประเทศ บรูไนจะอยู่ในสถานการณ์ที่มีการขยายตัวการนำเข้ามีแนวโน้มที่ลดลง แต่สินค้าไทยมีแนวโน้มการส่งออก ที่ดีขึ้น และตลาดประเทศสิงคโปร์การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่อยู่ในสถานการณ์ที่อัตราการนำเข้ามีแนวโน้มที่ เพิ่มขึ้นแต่อัตราการส่งออกของไทยกลับมีแนวโน้มที่ลดลง จากการศึกษาจากแบบจำลองส่วนแบ่งตลาด คงที่ในตลาดประเทศบรูไน ประเทศกัมพูชา ประเทศเกาหลี ประเทศลาว ประเทศมาเลเซีย ประเทศพม่า ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศเวียดนาม พบว่าปัจจัยทางด้านความสามารถทางการ แข่งขันของสินค้าไทยมีแนวโน้มที่ลดลง แต่ความนิยมของผู้บริโภคกลับมีแนวโน้มที่สูงขึ้น แต่ตลาดใน ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอินโดนีเซีย ปัจจัยทางด้านความสามารถทางการแข่งขันของสินค้า ไทยที่แนวโน้มที่ลดลงพร้อมกับความนิยมของผู้บริโภคก็ลดลงด้วยเช่นกัน

**3. อธิภา วรรณรัตน์ (ปี2551)** งานวิจัยอิสระเรื่อง การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ การส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยไปตลาดสหรัฐอเมริกา ได้ทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและความสามารถในการแข่งขันของสิ่ง ทอและเครื่องนุ่งห่มส่งออก ของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ ที่มีส่วนแบ่งตลาด 4 อันดับ

แรก รวมทั้งศึกษาถึงสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โครงสร้างการผลิต สถานการณ์ การส่งออก ปัญหาและอุปสรรคของการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย ซึ่งสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ศึกษาแบ่งตามพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมนิซ์ (harmonized) ระดับ 2 digit คือ 50 ถึง 63 โดยใช้ ข้อมูลตั้งแต่ปี 2538 – 2550

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยและอินเดียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสิ่งทอไป ยังสหรัฐอเมริกา โดยที่อินเดียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่าไทย ขณะที่ประเทศจีน แคนาดา และเม็กซิโกไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ และเมื่อพิจารณาด้านส่วนแบ่งตลาดสิ่งทอพบว่า ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดสิ่งทอน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยที่ประเทศจีนมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุด และหลังจากที่มีการยกเลิกระบบโควตา เมื่อพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งตลาด พบว่า ประเทศไทยมี แนวโน้มส่วนแบ่งตลาดสิ่งทอค่อนข้างคงที่ กล่าวคืออาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงเล็กน้อย ขณะที่อินเดียและจีนมี แนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนเม็กซิโกและแคนาดามีแนวโน้มลดลง และเมื่อวิเคราะห์การส่งออกสินค้าเครื่องนุ่งห่ม พบว่า ประเทศไทย จีน เวียดนาม และอินโดนีเซีย มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออก เครื่องนุ่งห่มไปยังสหรัฐอเมริกา โดยที่เวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่าไทย ขณะที่ เม็กซิโกไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เมื่อพิจารณาด้านส่วนแบ่งการตลาดเครื่องนุ่งห่มพบว่า ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดเครื่องนุ่งห่มน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยที่ประเทศจีนมีส่วนแบ่ง การตลาดมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งการตลาด พบว่าประเทศไทยมีแนวโน้มส่วน แบ่งการตลาดเครื่องนุ่งห่มค่อนข้างคงที่ ขณะที่จีน เวียดนาม และอินโดนีเซีย มีแนวโน้มส่วนแบ่งการตลาด เพิ่มขึ้น ส่วนเม็กซิโกมีแนวโน้มลดลง

**4. ชัยยันต์ กิตติวิเศษ (ปี2546)** งานวิจัยอิสระเรื่อง ความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออก ของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างไทยกับจีน ได้ทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา สถานภาพทางการผลิตและการค้าสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอที) ของไทยและจีน โดยการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงพรรณนา , ศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าไอที ด้วยการวิเคราะห์ค่า ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของมูลค่า การส่งออกสินค้าไอทีของไทยและจีน ด้วยแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) สินค้าไอทีที่ทำการศึกษามี 13 ชนิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มสินค้า คือ เครื่องคอมพิวเตอร์, อุปกรณ์โทรคมนาคม และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ ในตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ สหรัฐ , สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณที่นำมา วิเคราะห์จะอยู่ในช่วงปี 2538 – 2543 การวิเคราะห์ด้วย RCA พบว่า สินค้าไอทีของไทยมีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบในทุกตลาด แต่ค่า RCA มีแนวโน้มลดลง ขณะที่จีนมีความได้เปรียบในตลาดสหรัฐฯและ สหภาพยุโรป แต่มีแนวโน้มค่า RCA เพิ่มขึ้นทั้งสามตลาด ส่วนการวิเคราะห์ด้วย CMS พบว่าการขยายตัว ของมูลค่าการส่งออกของไทยเป็นการอาศัยการเปลี่ยนแปลงของตลาดส่งออกเป็นสำคัญ โดยมีความ สามารถในการแข่งขันลดลง ขณะที่การส่งออกจีนเป็นการอาศัยความสามารถในการแข่งขันเป็นสำคัญ

ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออกของไทยลดลง โดยยังไม่มีโครงสร้างปัจจัยได้เปรียบในการแข่งขันใหม่ๆ ขึ้นมา ขณะที่จีนมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นจากข้อได้เปรียบที่มาทดแทนไทย โดยมีการสร้างปัจจัยได้เปรียบอย่างอื่นขึ้นมาด้วย โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากภาครัฐและการลงทุนจากต่างชาติ

### **ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา**

1. เพื่อทราบถึงสภาพแวดล้อม สถานการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม
2. เพื่อทราบถึงแนวโน้มของการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามไปยังตลาดโลก
3. เพื่อทราบถึงโอกาส และอุปสรรคของการส่งออกข้าวไทยและเวียดนามตั้งแต่ปี พ.ศ.2545-2554

## บทที่ 2

### สถานการณ์การผลิต การบริโภค และการค้าข้าวในตลาดโลก

ข้าวถือเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของไทยประเภทหนึ่ง และเติบโตมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นรายได้หลักของประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยมีคู่แข่งส่งออกที่สำคัญคือ เวียดนาม ซึ่งเป็นผู้ส่งออกอันดับ 2 รองจากไทย ดังนั้นการศึกษาในบทนี้จะกล่าวถึงสถานการณ์การผลิต การบริโภค การค้าของไทย และเวียดนาม ตั้งแต่ปี 2545 – 2554 เพื่อเห็นภาพรวมว่าเป็นอย่างไร รวมถึงศึกษานโยบายภาคการเกษตรอุปสรรคของการส่งออกไทยและเวียดนาม

#### 1. สถานการณ์การผลิตข้าวของโลก

ปริมาณผลผลิตข้าวของโลกในช่วงปี 2545 – 2554 นั้นมีการปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี โดยในปี 2554 ปริมาณผลผลิตข้าวโลกเท่ากับ 453.22 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2545 เป็นจำนวน 38.77 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.56 เนื่องจากการผลิตข้าวมีประสิทธิภาพและความก้าวหน้ามากขึ้นโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าวมากขึ้น และเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก (ดังตารางที่ 1)

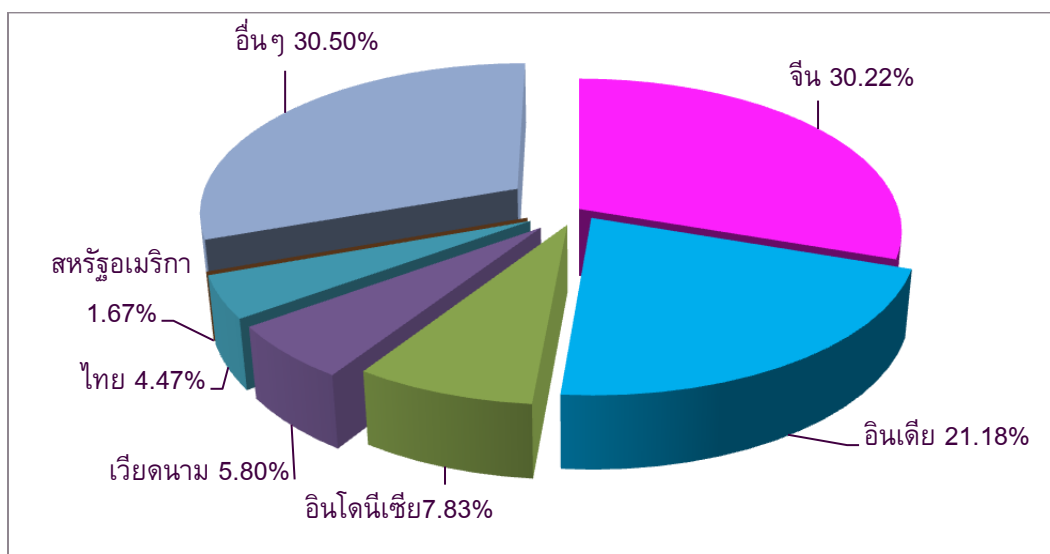
ตารางที่ 1 ปริมาณผลผลิตข้าวจากประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลกปี 2545 - 2554

ประเทศ	ล้านตัน									
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
จีน	124.31	122.18	112.46	125.36	126.41	127.20	130.22	134.33	136.57	137.00
อินเดีย	93.34	71.82	88.53	83.13	91.79	93.35	96.69	99.18	89.09	95.98
อินโดนีเซีย	33.00	33.00	35.00	35.00	35.00	35.30	37.00	38.10	36.37	35.50
บังคลาเทศ	24.31	25.19	26.15	25.60	28.76	29.00	28.80	31.00	31.00	33.20
เวียดนาม	21.04	21.53	22.08	22.72	22.77	22.92	24.37	24.39	24.99	26.30
ไทย	17.50	17.20	18.01	17.36	18.20	18.25	19.80	19.85	20.26	20.26
สหรัฐอเมริกา	6.71	6.54	6.42	7.46	7.11	6.09	6.29	6.55	7.13	7.59
ปากีสถาน	3.88	4.48	4.85	5.03	5.55	5.45	5.70	6.90	6.80	5.00
บราซิล	7.12	7.05	8.71	9.00	7.87	7.70	8.20	8.57	7.93	9.30
อื่นๆ	67.88	67.95	69.29	70.00	75.13	75.30	77.31	80.74	85.55	83.09
รวมทั้งโลก	399.09	376.93	391.51	400.66	419.00	420.31	434.38	449.61	442.69	453.22
อัตราการขยายตัว(%)		-5.52	3.87	2.34	4.58	0.31	3.35	3.51	-1.60	2.38

ที่มา: USDA "Grain: World Market and Trade, March 2012"

จากตารางที่ 1 โดยในปี 2554 ประเทศที่ผลิตข้าวได้มากที่สุดอันดับ 1 ได้แก่ประเทศจีน ผลผลิตข้าว 137 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.23 ประเทศผู้ผลิตข้าวอันดับ 2 ได้แก่ อินเดีย ผลผลิตข้าว 95.98 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21.18 อันดับ 3 คืออินโดนีเซีย จำนวน 35.50 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.83 และอันดับ 4 คือ บังกลาเทศ จำนวน 33.20 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.33 ส่วนประเทศไทยนั้นผลิตข้าวอยู่ในอันดับ 6 ผลผลิตข้าว 20.26 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.47 และประเทศเวียดนามผลิตข้าวอยู่อันดับ 5 จำนวน 26.30 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.80 (ดังภาพที่1)

ภาพที่ 1 สัดส่วนผลผลิตข้าวของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลกปี 2554



ที่มา : USDA "Grain": World Market and Trade, March 2012

พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวของโลกในช่วงตั้งแต่ปี 2545 – 2554 นั้น มีพื้นที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2554 มีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวของโลก 981.31 ล้านไร่ และในปี 2545 พื้นที่เท่ากับ 942.54 ล้านไร่ เพิ่มขึ้น 67.09 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.11 ซึ่งพื้นที่การเก็บเกี่ยวข้าวของโลกประมาณร้อยละ 90 เป็นพื้นที่ของภูมิภาคเอเชีย (ดังตารางที่ 2)



ตารางที่ 2 พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวของประเทศผู้ผลิตข้าวที่สำคัญของโลกปี 2545 – 2554

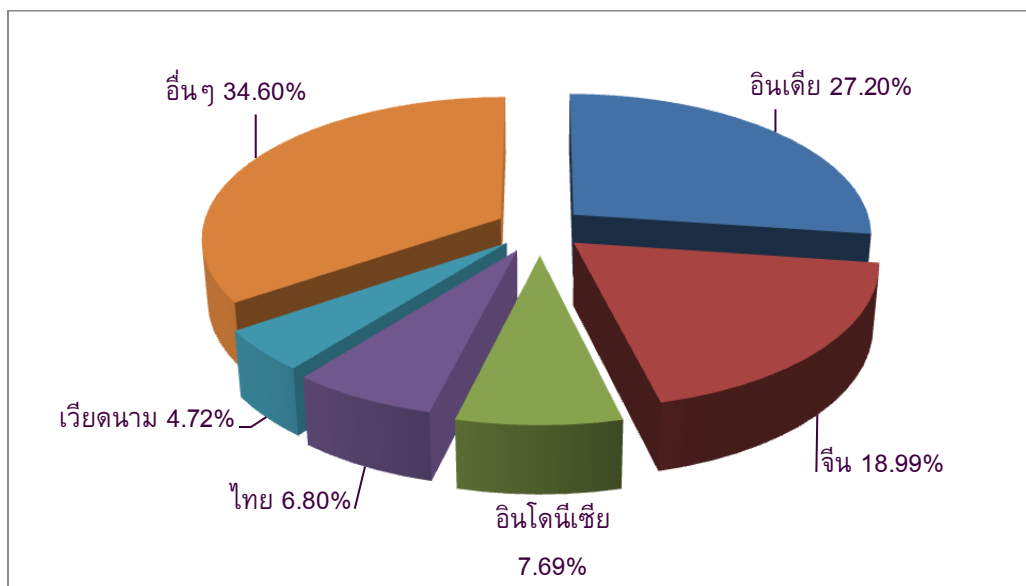
ล้านไร่

ประเทศ	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
อินเดีย	278.75	252.50	265	264.38	271.25	275	273.56	275	261.56	266.88
จีน	180.08	176.25	165.68	177.37	180.29	180.86	180.74	182.50	185.19	186.38
อินโดนีเซีย	75.50	71.88	74.38	72.81	73.75	74.38	74.38	74.06	75.63	75.50
บังกลาเทศ	66.66	67.37	68.14	68.75	69.38	70.00	69.38	72.50	72.50	73.75
ไทย	63.28	63.49	64.47	62.47	63.88	64.19	66.25	66.75	68.38	66.69
เวียดนาม	46.69	46.64	46.68	46.56	45.71	45.02	46.33	45.95	46.38	46.38
เมียนมาร์	38.75	38.75	39.38	42.50	43.75	43.75	44.28	41.88	43.75	43.75
ฟิลิปปินส์	25.50	25.63	25.59	25.63	26.02	26.01	27.16	27.50	27.56	28.31
บราซิล	19.68	19.91	23.33	24.51	18.73	18.54	17.96	18.25	17.31	17.63
ปากีสถาน	13.22	13.91	15.38	15.75	16.38	16.09	15.94	18.13	17.50	13.13
สหรัฐอเมริกา	8.38	8.11	7.58	8.41	8.51	7.14	6.95	7.53	7.88	9.13
อื่นๆ	126.05	129.78	134.53	135.92	139.95	141.57	143.99	143.14	151.49	153.78
รวมทั้งโลก	942.54	914.22	930.14	945.60	957.60	962.55	966.92	973.19	975.13	981.31
อัตราการ ขยายตัว(%)		-3.01	1.74	1.60	1.33	0.52	0.45	0.65	0.20	0.63

ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

จากตารางที่ 2 ในปี 2554 ประเทศอินเดียมีพื้นที่เก็บเกี่ยวมากที่สุดเป็นอันดับ 1 พื้นที่จำนวน 266.88 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.20 รองลงมาเป็นอันดับ 2 คือประเทศจีน พื้นที่ 186.38 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.99 และอันดับ 3 ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย พื้นที่เก็บเกี่ยว 75.50 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.69 สำหรับส่วนประเทศไทยและเวียดนามนั้น พื้นที่เก็บเกี่ยวอยู่อันดับ 5 และ 6 มีพื้นที่จำนวน 66.69 ล้านไร่ และ 46.38 ล้านไร่ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.80 และ 4.73 ตามลำดับ (ดั่งภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 สัดส่วนพื้นที่เก็บเกี่ยวของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลกปี 2554



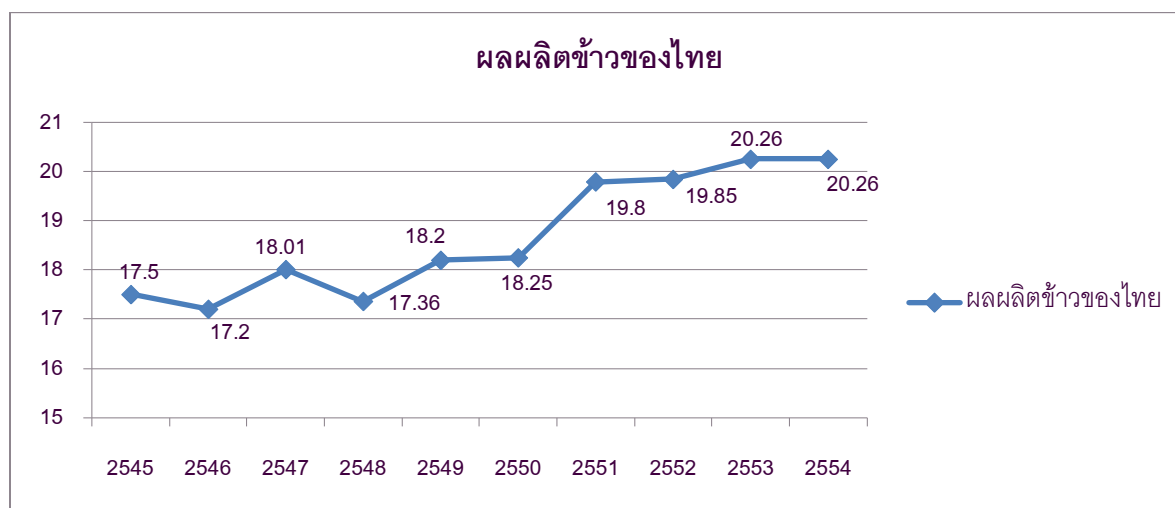
ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

### 1.1. ภาวะการผลิตข้าวไทย

ในปี 2545 – 2554 ประเทศไทยผลิตข้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประเทศไทยสามารถทำการเพาะปลูกข้าวได้ทุกภาคของประเทศ ซึ่งสภาพอากาศ ภูมิประเทศเหมาะแก่การปลูกข้าว ระบบชลประทานที่ดี และมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพมากขึ้น จะทำให้ผลผลิตข้าวไทยเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2545 ไทยมีผลผลิตข้าวจำนวน 17.50 ล้านตัน ในปี 2554 ผลผลิตข้าวจำนวน 20.26 ล้านไร่ ซึ่งผลผลิตเพิ่มขึ้น 2.76 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.77 (ดังภาพที่ 3)

### ภาพที่ 3 ผลผลิตข้าวของประเทศไทยปี 2545 – 2555

ล้านตัน

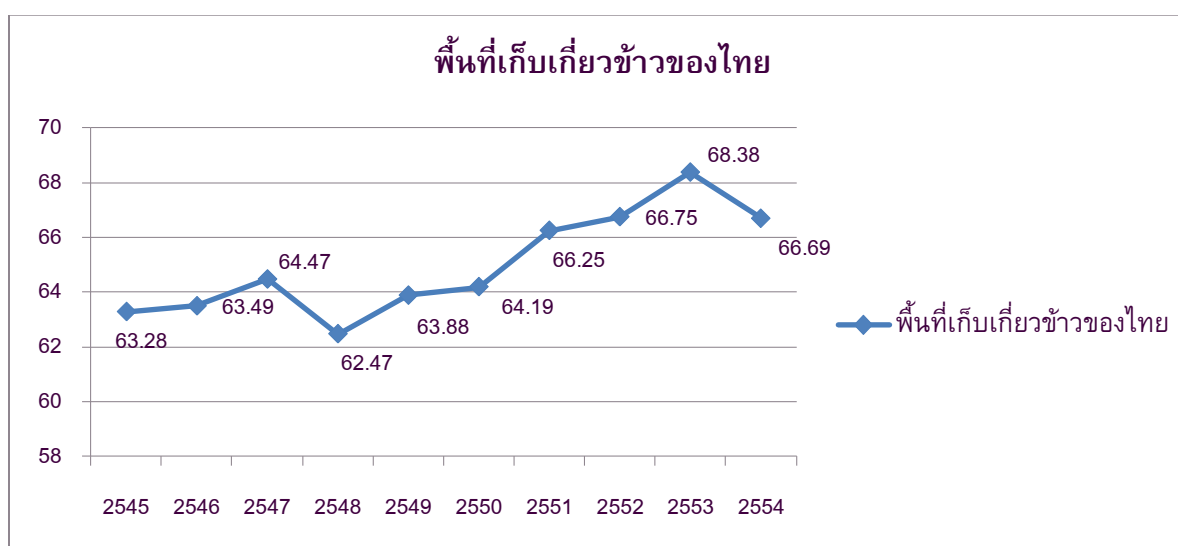


ที่มา : USDA “Grain”: World Market and Trade, March 2012

พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวไทยตั้งแต่ปี 2545 – 2554 นั้น พื้นที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2554 พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวของไทย 66.69 ล้านไร่ และในปี 2545 มีพื้นที่เท่ากับ 63.28 ล้านไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้น 3.41 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.12 ในบางปีไทยมีพื้นที่การเก็บเกี่ยวลดลง เนื่องจากในปีนั้นประสบปัญหาน้ำท่วม ฝนแล้ง ส่งผลให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกเก็บเกี่ยวในพื้นที่ที่ประสบปัญหาได้เป็นต้น (ดังภาพที่ 4)

### ภาพที่ 4 พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวของประเทศไทยปี 2545 – 2554

ล้านไร่

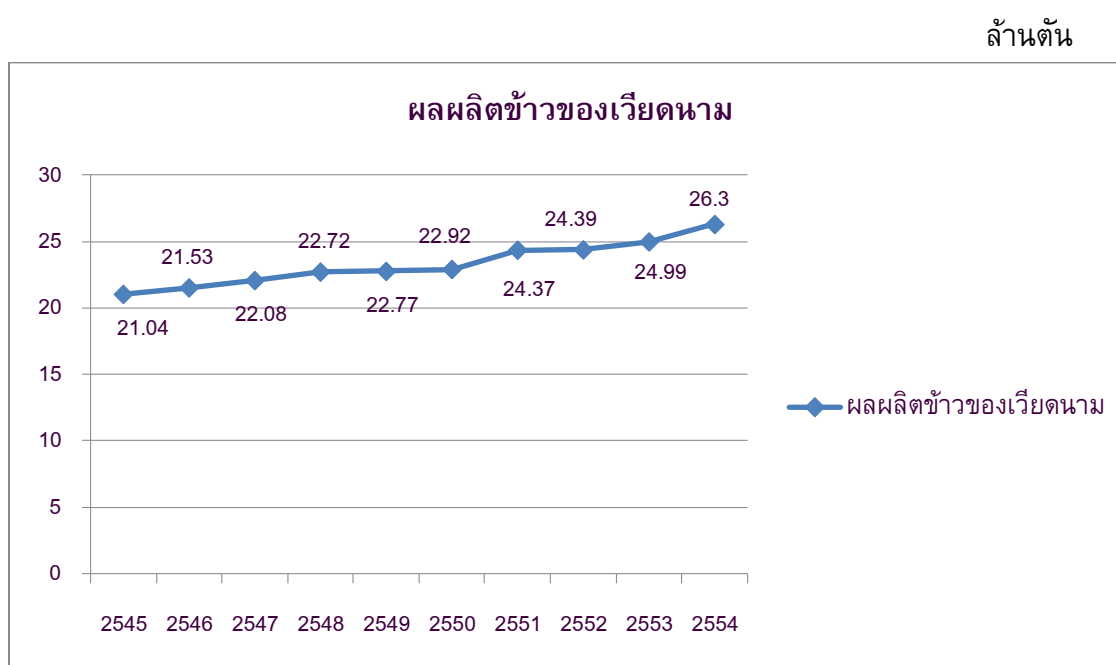


ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

## 1.2. ภาวะการผลิตข้าวเวียดนาม

ในช่วงปี 2545–2554 ประเทศเวียดนามผลิตข้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เนื่องจากประเทศเวียดนามมีการพัฒนาพื้นที่สำหรับการเพาะปลูก ระบบชลประทานให้ดีขึ้น รวมถึงการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิตข้าว จึงทำให้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น โดยในปี 2554 เวียดนามผลิตข้าว 26.30 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2545 ผลผลิตข้าว 21.04 ล้านตัน เท่ากับ 5.26 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 25 (ดังภาพที่ 5)

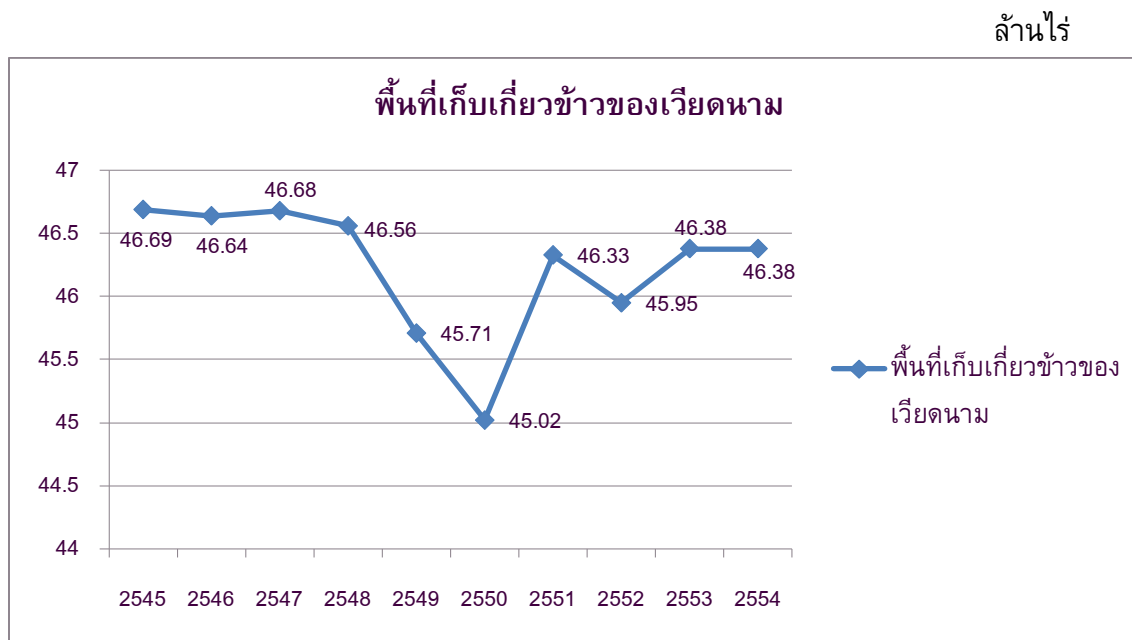
ภาพที่ 5 ผลผลิตข้าวของประเทศเวียดนามปี 2545 – 2554



ที่มา : USDA “Grain”: World Market and Trade, March 2012

พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเวียดนามตั้งแต่ปี 2545 – 2554 มีพื้นที่ลดลง โดยในปี 2554 พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเวียดนาม 43.38 ล้านไร่ และในปี 2545 พื้นที่ 46.69 ล้านไร่ ซึ่งลดลง 0.31 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.66 เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกของเวียดนามบางส่วน ได้เปลี่ยนแปลงเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแทนการเพาะปลูก (ดังภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวของประเทศเวียดนามปี 2545 – 2554



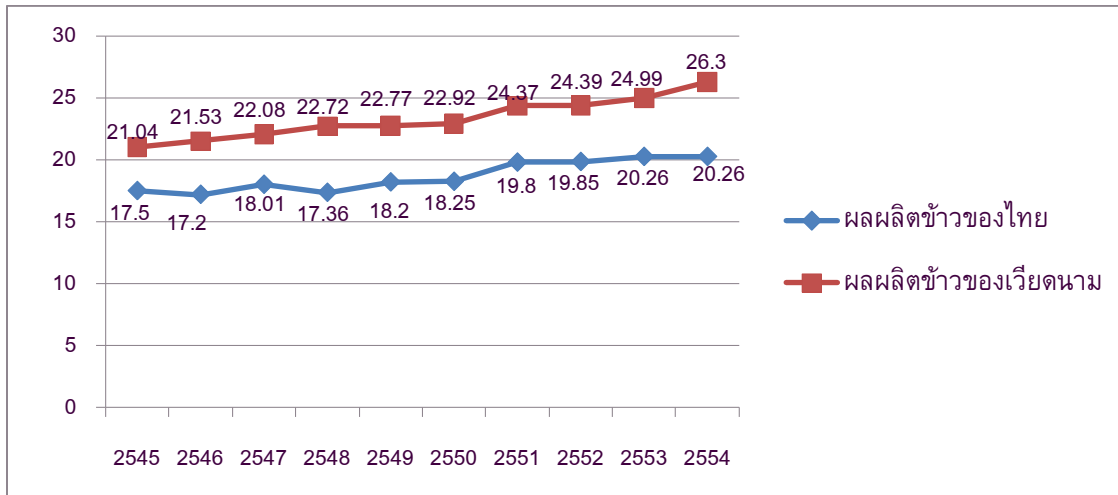
ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

### 1.3.การวิเคราะห์เปรียบเทียบการผลิตข้าวของประเทศไทยและเวียดนาม

จากภาพที่ 7 จะเห็นว่าในช่วงปี 2545 – 2554 นั้น ประเทศเวียดนามมีผลผลิตที่สูงกว่าไทยทุกปี เนื่องจากช่วงปี 2553 เป็นต้นมา รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลงทุนในการผลิต เพิ่มผลผลิต มีการรักษาพื้นที่เพาะปลูกข้าว และระบบชลประทานที่ดี ส่งผลให้เวียดนามมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในทุกปี ส่วนผลผลิตของไทยในช่วงปี 2549 เป็นต้นมา นั้นผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นทุกปี แต่น้อยกว่าเวียดนาม เนื่องจากไทยยังขาดการพัฒนาในด้านระบบชลประทาน การปราบศัตรูพืช และมีต้นทุนการผลิตสูง ส่งผลให้เกษตรกรผลิตข้าวได้น้อยกว่าเวียดนาม แต่ในช่วงปี 2554 ไทยมีผลผลิตข้าว 20.26 ล้านตัน ซึ่งเท่ากับผลผลิตในปี 2553 เนื่องจากประสบปัญหาน้ำท่วมในช่วงปลายปี 2554 ส่งผลให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย (ดังภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบผลผลิตข้าวของไทยและเวียดนามปี 2545 – 2554

ล้านตัน

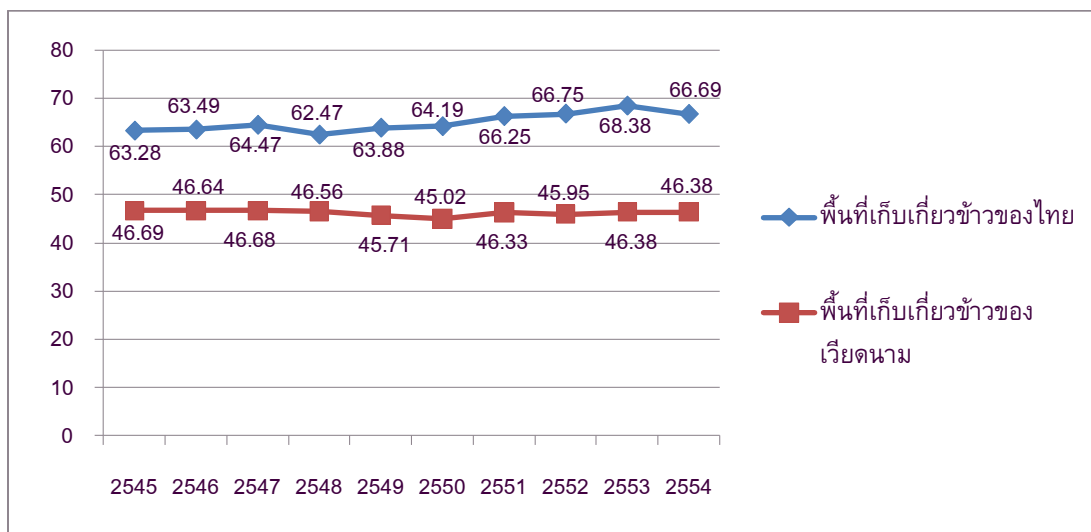


ที่มา : USDA "Grain": World Market and Trade, March 2012

ในช่วงปี 2545 – 2554 ประเทศไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวมากกว่าเวียดนาม แต่ในปี 2553 เป็นต้นมาพื้นที่เก็บเกี่ยวของไทยลดลงจากปี 2552 เท่ากับ 1.63 ล้านไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 2.44 ส่วนเวียดนามมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเพิ่มขึ้นจากปี 2552 เท่ากับ 0.43 ล้านไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.93 เนื่องจากในปี 2553 รัฐบาลเวียดนามได้มีนโยบายรักษาพื้นที่เพาะปลูก และมีการสนับสนุนส่งเสริมการส่งออกข้าวของประเทศ ส่งผลทำให้ประชากรของเวียดนามหันมาปลูกข้าวกันมากขึ้น เพราะมีรายได้ที่สูงขึ้น (ดังภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 เปรียบเทียบพื้นที่เก็บเกี่ยวของไทยและเวียดนามปี 2545 – 2554

ล้านไร่



ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

## 2. การบริโภคข้าวของโลก

ความต้องการบริโภคข้าวของโลกในช่วงปี 2545 – 2554 เป็นต้นมา ความต้องการบริโภคข้าวของโลกอยู่ในอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2545 ปริมาณความต้องการในการบริโภคข้าวของโลกอยู่ที่ 412.16 ล้านตัน และในปี 2554 ปริมาณการบริโภคข้าวของโลกอยู่ที่ 449.61 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากในปี 2545 เท่ากับ 37.45 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.09 (ต่อปี) (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ปริมาณการบริโภคข้าวของโลก ปี 2545 - 2554

ล้านตัน

ประเทศ	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
จีน	136.50	135.70	132.10	130.30	128.00	127.20	127.45	133.00	134.32	135.00
อินเดีย	87.61	79.86	85.63	80.86	85.09	86.70	90.47	91.09	85.51	90.18
อินโดนีเซีย	36.38	36.50	36.00	35.85	35.74	35.90	36.35	37.10	38.00	39.00
บังคลาเทศ	25.55	26.10	26.70	26.90	29.00	29.76	30.75	31.00	31.60	34.00
เวียดนาม	17.97	17.45	18.23	17.60	18.39	18.78	19.40	19.00	19.15	19.40
ฟิลิปปินส์	9.04	9.55	10.25	10.40	10.72	12.00	13.50	13.10	13.13	12.90
เมียนมาร์	9.90	10.10	10.20	10.30	10.40	10.67	10.25	10.70	10.94	11.01
ไทย	9.40	9.46	9.47	9.48	9.54	9.78	9.60	9.50	10.20	10.50
บราซิล	8.30	8.10	8.69	8.86	8.46	7.93	8.25	8.40	8.48	8.40
ญี่ปุ่น	8.78	8.74	8.36	8.30	8.25	8.25	8.18	8.33	8.20	8.13
เกาหลีใต้	5.16	5.13	4.51	4.95	4.77	4.89	4.67	4.79	4.77	4.95
อื่นๆ	57.58	58.39	60.23	61.42	67.28	69.36	69.13	72.06	75.77	76.14
รวมทั้งโลก	412.16	405.08	410.37	405.21	415.64	421.22	428.00	438.07	440.07	449.61

ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

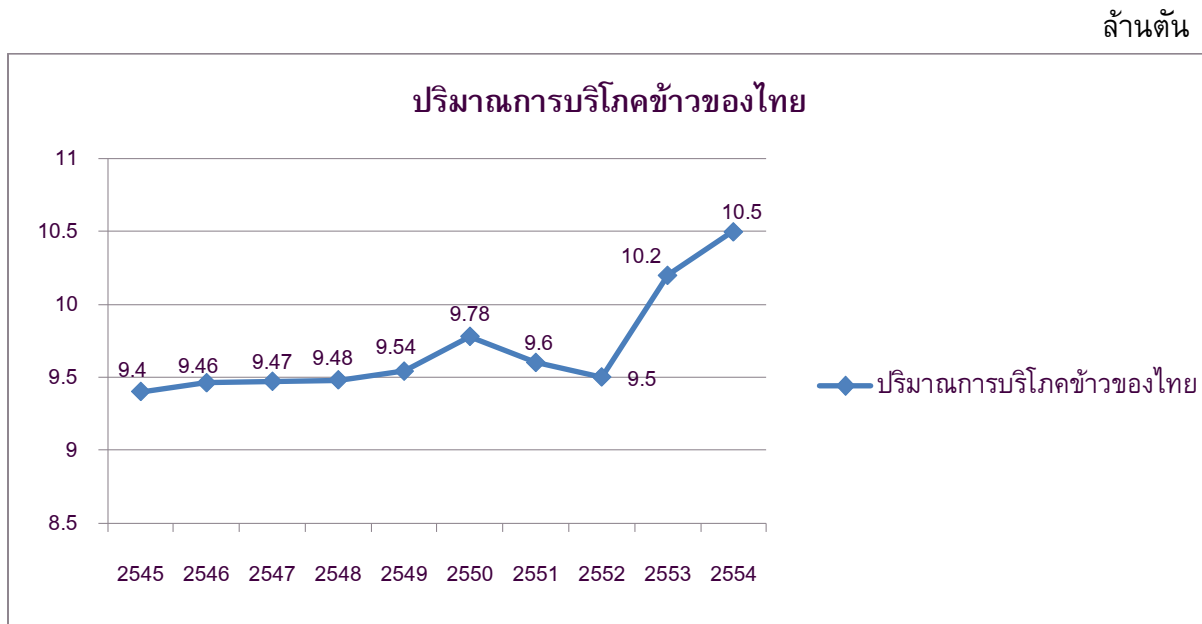
ในปี 2554 ประเทศที่มีบริโภคข้าวมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ ประเทศจีน ปริมาณการบริโภคข้าว 135 ล้านตันข้าวสาร และประเทศที่มีการบริโภคข้าวเป็นอันดับที่ 2 ได้แก่ ประเทศอินเดีย ปริมาณการบริโภคข้าว 90.18 ล้านตันข้าวสาร ประเทศที่มีการบริโภคข้าวเป็นอันดับที่ 3 ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ปริมาณการบริโภคข้าวเท่ากับ 39 ล้านตันข้าวสาร ส่วนประเทศเวียดนามและไทย บริโภคข้าวเป็นอันดับที่ 5 และอันดับที่ 8 ของโลก ซึ่งประเทศเวียดนามบริโภคข้าวอยู่ที่ 19.40 ล้านตันข้าวสาร และประเทศไทย บริโภคข้าวเท่ากับ 10.50 ล้านตันข้าวสาร (ดังตารางที่ 3)

โดยปริมาณการบริโภคข้าวของโลกยังคงมีอัตราที่เพิ่มขึ้นในทุกๆปี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในแต่ละประเทศ และแม้ว่าคนในเอเชียมีการบริโภคข้าวต่อคนลดลง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงหันไปบริโภคอาหารในหมวดอื่นๆแทนการบริโภคข้าว แต่ประชากรในแถบภูมิภาคแอฟริกันนั้นหันมานิยมบริโภคข้าวมากขึ้น (อ้างอิงจาก : รายงานสถานการณ์การผลิตและการค้าข้าวของโลกและของไทยปี 2554 และแนวโน้ม)

## 2.1. ภาวะการบริโภคข้าวของไทย

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2545 – 2554 ความต้องการบริโภคข้าวของประเทศไทยอยู่ในอัตราที่เพิ่มขึ้นทุกในปี เมื่อเปรียบเทียบพบว่าในปี 2545 ปริมาณการบริโภคข้าวของไทยเท่ากับ 9.40 ล้านตันข้าวสาร และในปี 2554 ประเทศไทยมีปริมาณการบริโภคข้าวเท่ากับ 10.50 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้น 1.1 ล้านตันข้าวสาร หรือคิดเป็นร้อยละ 11.70 (ต่อปี) (ดังภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 ปริมาณการบริโภคข้าวของไทย ปี 2545 – 2554



แหล่งที่มาข้อมูล : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

ประเทศไทยบริโภคข้าวภายในประเทศเพิ่มขึ้นในทุกๆปี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศ รวมถึงการใช้บริโภคในด้านอื่นๆ เช่น การทำเมล็ดพันธุ์ และนำไปแปรรูปเป็นสินค้าอื่นๆ แปรรูปเป็นเส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นหมี่ แป้ง เป็นต้น แม้บางปีปริมาณการบริโภคข้าวของไทยจะลดลง เนื่องจากเกิดวิกฤตทางด้านอาหาร ทำให้ข้าวมีราคาสูง ในปี 2551 นั้นประเทศผู้ส่งออกบางประเทศ ได้แก่ ประเทศ

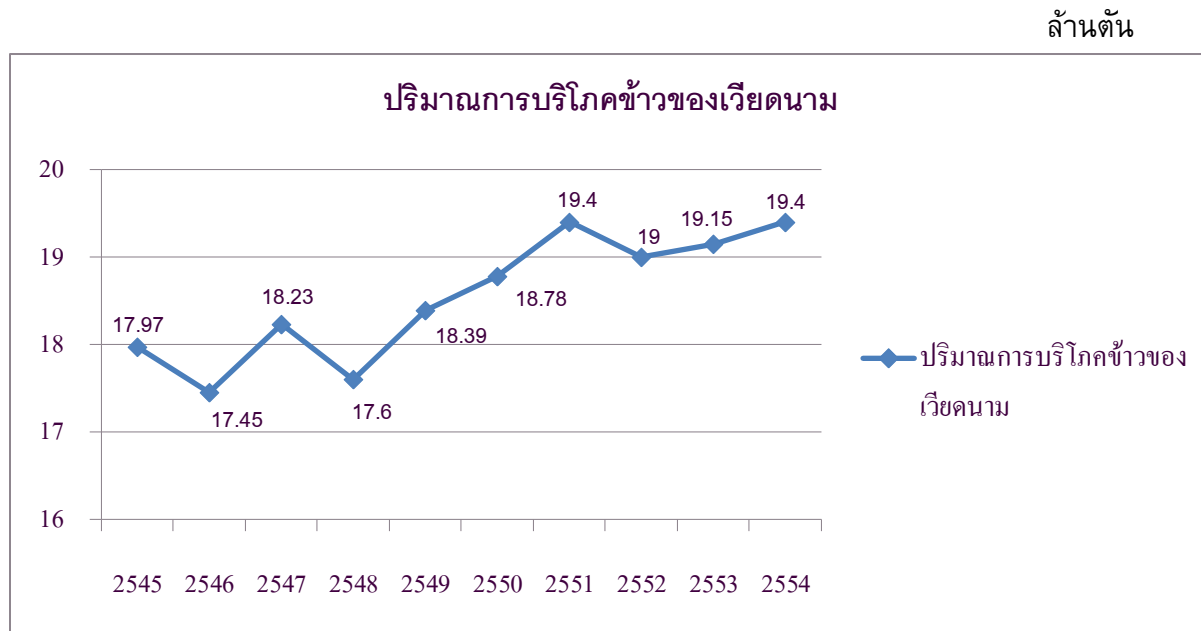


อินเดีย ประสบปัญหาน้ำท่วม ส่งผลให้ผลผลิตข้าวสาลีได้รับความเสียหายไม่เพียงพอต่อการบริโภค จึงไม่สามารถส่งออกข้าวได้ ทำให้ประเทศไทยส่งออกข้าวได้มากขึ้น

## 2.2. ภาวะการบริโภคข้าวของเวียดนาม

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2545 – 2554 ความต้องการบริโภคข้าวของประเทศเวียดนามมีอัตราที่เพิ่มขึ้น พบว่าในปี 2545 ปริมาณการบริโภคข้าวเวียดนาม 17.97 ล้านตันข้าวสาร และในปี 2554 เวียดนามมีปริมาณการบริโภคข้าวเท่ากับ 19.40 ล้านตันข้าวสาร ซึ่งเพิ่มขึ้น 1.43 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 7.96 (ต่อปี) (ดังภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 ปริมาณการบริโภคข้าวของเวียดนาม ปี 2545 – 2554

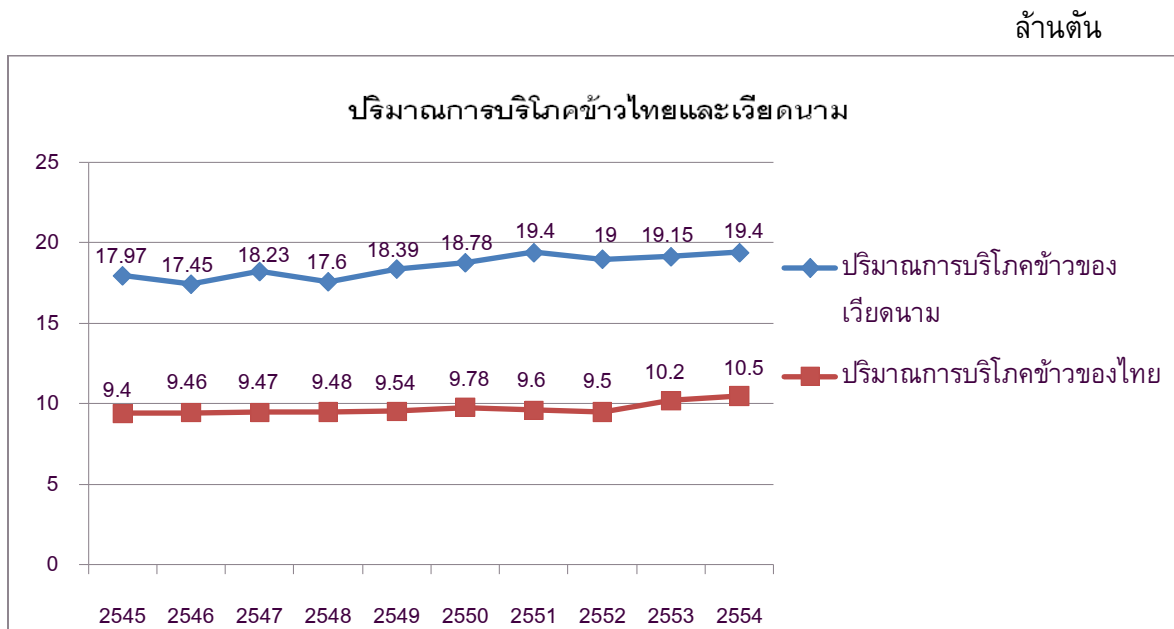


ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

จากภาพที่ 10 ในช่วงปี 2545 – 2554 ปริมาณการบริโภคข้าวของประเทศเวียดนามมีอัตราที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรภายในประเทศของเวียดนาม นอกจากนั้นประเทศเวียดนามมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ประชากรในประเทศเวียดนามมีกำลังการซื้อเพื่อใช้ในการบริโภคเพิ่มมากขึ้น

## 2.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริโภคข้าวของประเทศไทย และเวียดนาม

ภาพที่ 11 การเปรียบเทียบปริมาณการบริโภคข้าวของไทยและเวียดนามปี 2545 – 2554



ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

ประเทศเวียดนามมีปริมาณการบริโภคข้าวที่สูงกว่าไทย เนื่องจากประเทศเวียดนามนั้นมีประชากรที่มากกว่าประเทศไทย โดยในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2545 – 2554 ประเทศไทยและเวียดนามบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น หากเปรียบเทียบอัตราการบริโภคข้าวของไทยกับเวียดนามในช่วงปี 2545 – 2554 จะพบว่าประเทศไทยมีอัตราการบริโภคข้าว เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.70 ต่อปี ส่วนเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.95 ต่อปี (ดังภาพที่ 11)

## 3. สถานการณ์การค้าข้าวของโลก

ในช่วงปี 2545 – 2554 ปริมาณการค้าข้าวของโลกนั้น มีปริมาณการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นในทุกๆปี โดยในปี 2545 ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญของโลกรวม 27.86 ล้านตัน และในปี 2554 ปริมาณการส่งออกข้าวเท่ากับ 35.11 ล้านตัน เพิ่มขึ้น 7.25 ล้านตัน แต่ในบางปีปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกต่างๆลดลง เนื่องจากในปี 2551 เกิดภาวะวิกฤตที่ด้านอาหาร ประเทศต่างๆมีการสต็อกข้าวเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกลดลง ทำให้ราคาข้าวแพง และเมื่อภาวะวิกฤตทางด้านอาหาร (ข้าวแพง) เข้าสู่ภาวะปรกติ ในปีต่อมา ปริมาณการส่งออกข้าวกลับมาส่งออกเพิ่มขึ้น

ประเทศที่มีการส่งออกข้าวสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ของโลกตลอดช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาคือ ประเทศไทยในปี 2554 ไทยมีการส่งออกข้าวสู่ตลาดโลกอยู่ที่ 10.50 ล้านตัน และประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับ 2 ได้แก่ ประเทศเวียดนาม ปริมาณการส่งออกข้าวในปี 2554 อยู่ที่ 7 ล้านตัน ส่วนประเทศผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับที่ 3 ได้แก่ ประเทศอินเดีย ปริมาณการส่งออกข้าวในปี 2554 เท่ากับ 4.20 ล้านตัน ส่วนประเทศปากีสถาน และสหรัฐอเมริกาส่งออกข้าวอันดับที่ 4 และ 5 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4)

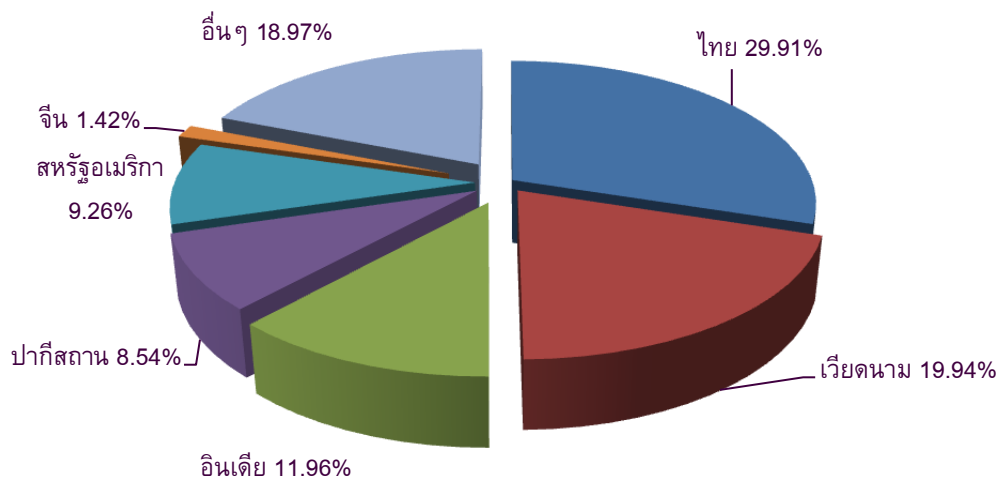
ตารางที่ 4 ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกข้าวปี 2545 – 2554

ประเทศ	ล้านตัน									
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
ไทย	7.25	7.55	10.14	7.27	7.38	9.56	10.01	8.57	9.05	10.5
เวียดนาม	3.25	3.8	4.3	5.17	4.71	4.52	4.65	5.95	6.73	7
อินเดีย	6.65	4.42	3.17	4.69	4.54	6.3	3.38	2.12	2.23	4.2
ปากีสถาน	1.6	1.96	1.99	3.03	3.58	2.7	3.05	3.18	4	3
สหรัฐอเมริกา	3.3	3.83	3.09	3.86	3.26	3	3.27	3.02	3.87	3.21
จีน	1.96	2.58	0.88	0.66	1.22	1.34	0.97	0.78	0.62	0.5
บราซิล	Na	0.19	0.37	0.27	0.29	0.2	0.54	1.05	0.45	1.3
อื่นๆ	3.86	3.24	3.25	4.05	4.14	4.23	3.893	4.67	4.84	5.4
รวมทั้งโลก	27.86	27.58	27.18	29.01	29.1	31.85	29.76	29.34	31.78	35.11

ที่มา : USDA "Grain World Market and Trade, March 2012"

โดยในปี 2554 สัดส่วนปริมาณการค้าข้าวของประเทศไทยในตลาดโลกคิดเป็นร้อยละ 29.91 และเวียดนามคิดเป็นร้อยละ 19.94 ส่วนสัดส่วนปริมาณการค้าข้าวของประเทศไทย อินเดีย ปากีสถาน และสหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 11.96 9.26 และ 8.54 ตามลำดับ (ดังภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 สัดส่วนการส่งออกข้าวของประเทศที่สำคัญของโลกปี 2554



ที่มา : Grain : World Markets and Trade, February

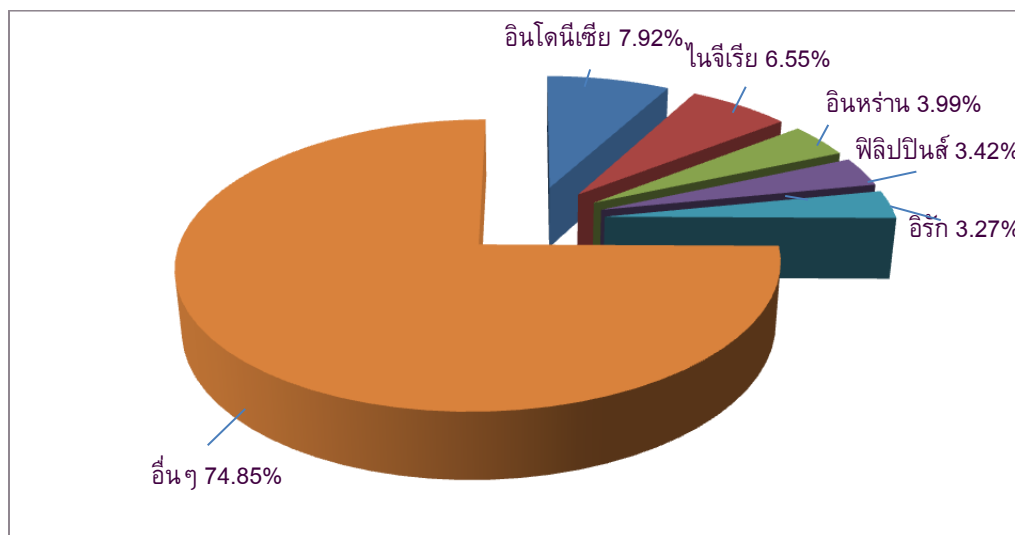
### การนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญของโลก

ช่วงปี 2545 – 2554 เป็นต้นมา ปริมาณการนำเข้าข้าวของโลกนั้นมีอัตราเพิ่มขึ้นทุกๆปี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยในปี 2545 ปริมาณการนำเข้าของโลกเท่ากับ 24.66 ล้านตัน ในปี 2554 ปริมาณการนำเข้าข้าวของโลกเท่ากับ 35.11 ล้านตัน เพิ่มขึ้น 10.45 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 42.38

ซึ่งประเทศที่นำเข้าข้าวมากเป็นอันดับที่ 1 ของโลกในปี 2554 ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ปริมาณการนำเข้าข้าวเท่ากับ 2.78 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.92 และประเทศที่นำเข้าข้าวเป็นอันดับ 2 ได้แก่ ประเทศไนจีเรีย ปริมาณการนำเข้าข้าวเท่ากับ 2.3 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.55 ประเทศอิหร่านนั้นเป็นผู้นำเข้าข้าวเป็นอันดับ 3 ปริมาณการนำเข้าข้าว 1.40 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.99 ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ และอิรักนำเข้าข้าวเป็นอันดับ 4 และ 5 ปริมาณการนำเข้าข้าวเท่ากับ 1.20 ล้านตัน และ 1.15 ล้านตัน โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.42 และ 3.27 ตามลำดับ

(ดังภาพที่13)

### ภาพที่ 13 สัดส่วนการนำเข้าข้าวของประเทศที่สำคัญของโลกปี 2554



ที่มา : USDA (2012)

### ราคาการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญของโลก

ในช่วงปี 2545 และ 2554 นั้น ราคาเฉลี่ยของข้าวส่งออกทั้งในตลาดสหรัฐอเมริกา ตลาดกรุงเทพฯ และตลาดเวียดนาม ได้มีการปรับราคาสูงขึ้น โดยจะเห็นได้จากราคาข้าว US long grain no.2.4 จาก ราคาเดิมในปี 2545 อยู่ที่ 207 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน แต่ในปี 2554 ราคาปรับเพิ่มเป็น 577 ดอลลาร์ต่อดัน ซึ่ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.79 โดยเฉพาะปี 2551 ราคาเฉลี่ยการส่งออกข้าวนั้นมีการปรับเพิ่มขึ้นสูงกว่าในทุกปี เนื่องจากเกิดวิกฤตข้าวแพง

ส่วนราคาเฉลี่ยการส่งออกข้าวขาว 5% ของประเทศไทยในปี 2545 เท่ากับ 193 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน ซึ่งในปี 2554 ราคาส่งออกข้าวขาว 5% ปรับเพิ่มเป็น 549 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.84) สำหรับราคาเฉลี่ยของการส่งออกข้าวขาว 5% ของเวียดนามในปี 2545 ราคาอยู่ที่ 187 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน และในปี 2554 ราคาส่งออกข้าวขาวปรับเพิ่มขึ้นเป็น 505 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.70)

ราคาการส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยในปี 2545 เท่ากับ 306 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน และในปี 2554 ราคาส่งออกข้าวนั้นมีการเปลี่ยนแปลงปรับเพิ่มขึ้นถึง 1,054 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.44) ส่วนราคาการส่งออกข้าวหนึ่ง 100% ของประเทศไทย ราคาที่ส่งออกในปี 2545 ราคาอยู่ที่ 201 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน ส่วนในปี 2554 ราคาส่งออกข้าวหนึ่งมีการปรับเพิ่มขึ้นเป็น 563 ดอลลาร์สหรัฐต่อดัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.8) (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ราคาส่งออกข้าวสาร (FOB) ของประเทศผู้ส่งออกข้าวของโลกปี 2545 – 2554

ดอลลาร์สหรัฐ/ตัน

ราคาข้าว	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
US long grain No.2 4%	207	284	372	319	394	436	782	545	510	577
Thai white rice 5%	193	198	240	285	304	325	682	555	492	549
Vietnamese white rice 5%	187	183	224	255	266	313	614	432	416	505
Thai white rice 100%B	197	201	244	291	311	335	695	587	518	565
Thai Jasmine 100%	306	450	443	404	470	550	914	954	1045	1054
Thai Parboiled 100%	201	200	247	285	300	332	722	619	532	563

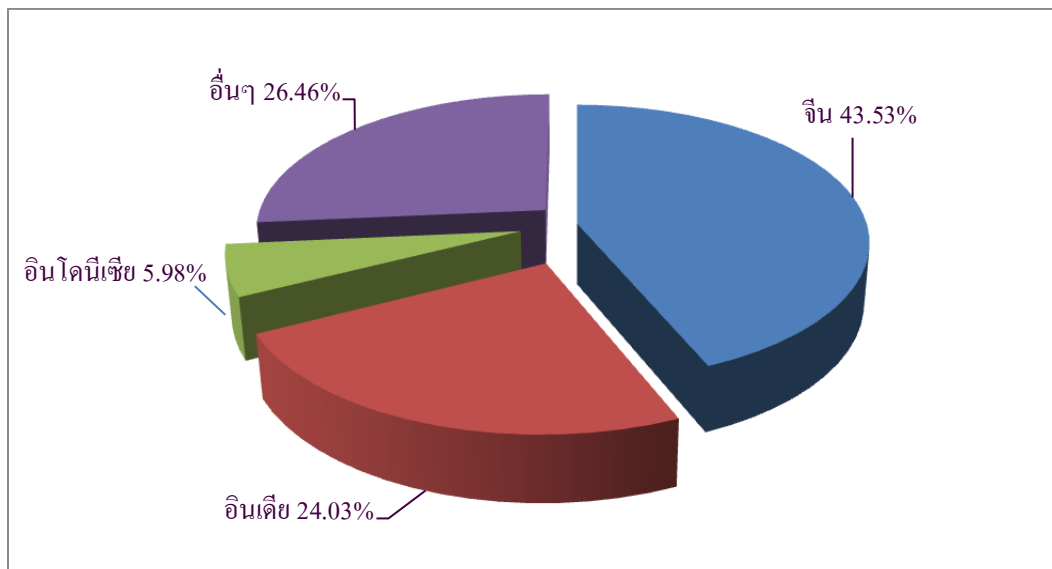
ที่มา : FOA Rice Price Update, April 2012

การเก็บสต็อกสำรองข้าวของโลก

ในปี 2554 ปริมาณสต็อกข้าวของโลกโดยรวมอยู่ที่ 97.79 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2553 เท่ากับ 3.61 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 3.83 ในช่วงปี 2545 – 2550 นั้น ปริมาณการเก็บสำรองข้าวในสต็อกโลกลดลงในทุกๆปี ต่อมาในปี 2551 เกิดวิกฤตข้าวแพง และเมื่อภาวะวิกฤตข้าวแพงเข้าสู่ภาวะที่ดีขึ้น จึงส่งผลทำให้ประเทศต่างๆที่มีประชากรภายในประเทศสูง ทำการเก็บสำรองข้าวในสต็อกเพิ่มขึ้น

ในปี 2554 ประเทศที่เก็บสำรองข้าวในสต็อกมากเป็นอันดับ 1 ได้แก่ ประเทศจีน ปริมาณการเก็บสต็อกข้าว 42.57 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.53 ส่วนอันดับ 2 และอันดับ 3 คือ ประเทศอินเดียและอินโดนีเซีย ปริมาณการเก็บสต็อกข้าวเท่ากับ 23.50 ล้านตัน และ 5.85 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24.03 และ 5.98 ตามลำดับ (ดังภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 สัดส่วนสต็อกข้าวของประเทศผู้ผลิตข้าวที่สำคัญของโลกปี 2554



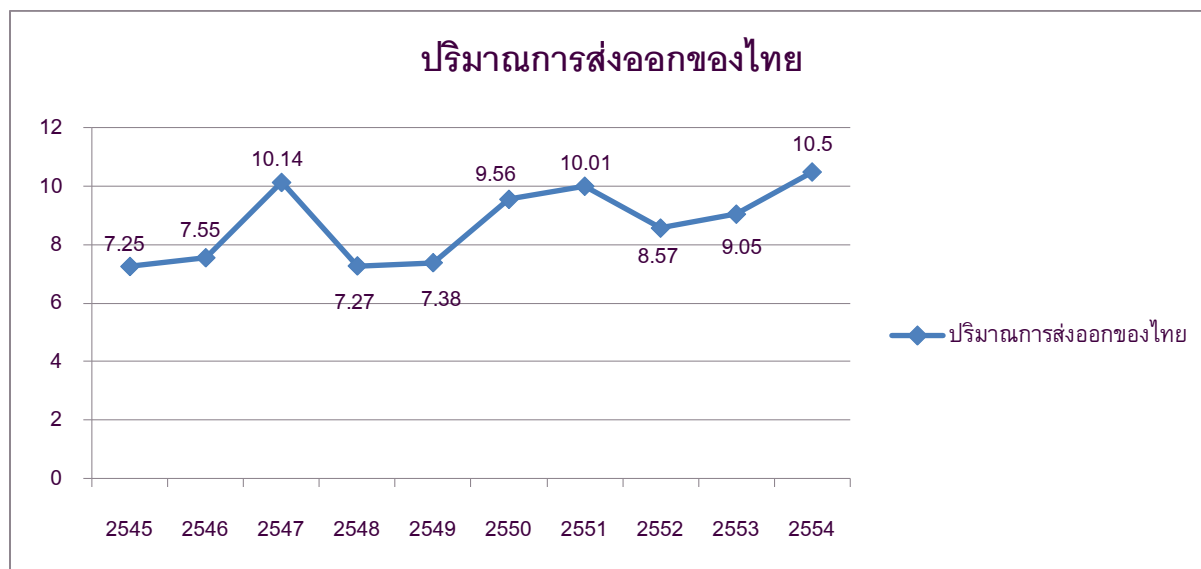
ที่มาข้อมูล : USDA "Grain: World Market and Trade , March 2012

### 3.1 ภาวะการค้าข้าวของไทย

ในช่วงปี 2545 – 2554 ปริมาณการค้าข้าวของประเทศไทย มีปริมาณการส่งออกข้าวที่เพิ่มขึ้นในทุกๆปี โดยในปี 2545 ปริมาณการส่งออกข้าวของไทย 7.25 ล้านตัน และปี 2554 ส่งออกข้าว 10.50 ล้านตัน เพิ่มขึ้น 3.25 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.83 โดยในบางปีไทยมีการส่งออกลดลง เนื่องจากเกิดวิกฤตทางด้านอาหาร(ข้าวแพง) เมื่อภาวะวิกฤตทางด้านอาหาร(ข้าวแพง) เข้าสู่ภาวะปกติ ทำให้ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นในปีต่อมา (ดังภาพที่ 15)

### ภาพที่ 15 ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศไทยไปตลาดโลก

ล้านตัน

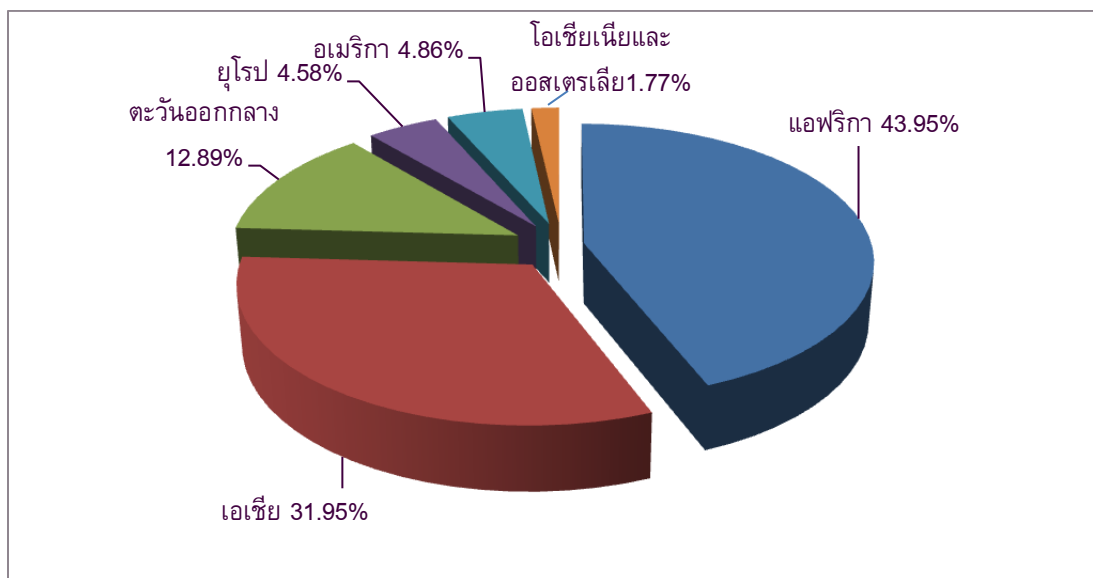


ที่มาข้อมูล : USDA Grain : World Market and Trade , March 2012

ซึ่งในปี 2554 ประเทศไทยมีการส่งออกข้าวไปยังประเทศต่างๆ โดยภูมิภาคที่ไทยส่งออกข้าวไปมากที่สุด คือ ตลาดแอฟริกา จำนวน 4.69 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 43.95 ซึ่งข้าวที่ส่งออกไปตลาดแอฟริกาจะเป็นข้าวหนึ่ง และรองลงมาที่ประเทศไทยส่งออกข้าวได้แก่ ตลาดเอเชีย จำนวน 3.41 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 31.95 ส่วนจำนวนข้าวที่ไทยส่งออกไปยังตลาดตะวันออกกลางเท่ากับ 1.37 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 12.89 ตลาดยุโรปมีจำนวน 0.49 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 4.58 ตลาดอเมริกาจำนวนเท่ากับ 0.52 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 4.86 และโอเชียเนียรวมออสเตรเลียมีจำนวน 0.19 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 1.77 (อ้างอิงจาก : สมพร อิศวิลานนท์ 2555) (ดังภาพที่ 16)



ภาพที่ 16 สัดส่วนการส่งออกข้าวไทยไปภูมิภาคต่างๆในโลกปี 2554

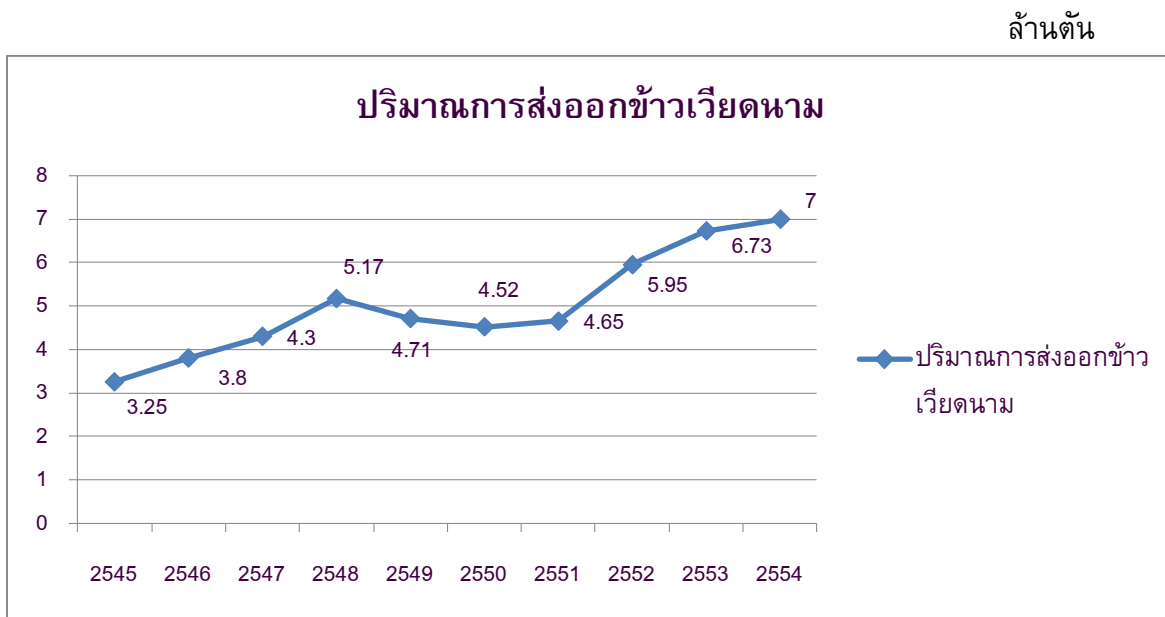


ที่มา : คำนวณจากฐานข้อมูลของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

### 3.2 ภาวะการค้าข้าวของเวียดนาม

ในช่วงปี 2545 – 2554 ปริมาณการค้าข้าวของประเทศเวียดนาม มีปริมาณการส่งออกข้าวที่เพิ่มขึ้นในทุกๆปี โดยปี 2545 ปริมาณการส่งออกข้าวเวียดนาม 3.25 ล้านตัน และปี 2554 การส่งออกข้าวเวียดนามอยู่ที่ 7 ล้านตัน เพิ่มขึ้น 3.75 ล้านตัน แต่ในบางปีที่เวียดนามมีการส่งออกลดลง เนื่องจากเกิดวิกฤตทางด้านอาหาร(ข้าวแพง) เมื่อภาวะวิกฤตทางด้านอาหาร(ข้าวแพง) เข้าสู่ภาวะปกติ ทำให้ประเทศเวียดนามมีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นในปีต่อมา (ดังภาพที่ 17)

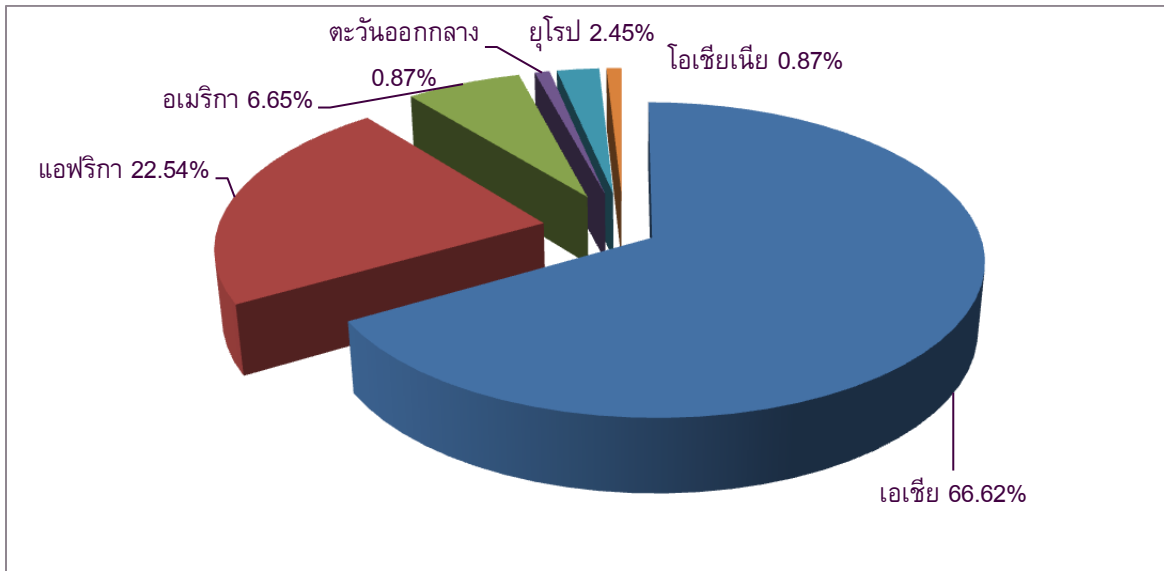
ภาพที่ 17 ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศเวียดนามไปตลาดโลก



ที่มาข้อมูล : USDA Grain : World Market and Trade , March 2012

ซึ่งในปี 2554 ประเทศเวียดนามมีการส่งออกข้าวไปยังประเทศต่างๆ โดยภูมิภาคที่เวียดนามส่งออกข้าวไปมากที่สุด คือ ตลาดเอเชีย 4.61 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 66.62 และรองลงมาที่เวียดนามส่งออกข้าวได้แก่ ตลาดแอฟริกา 1.56 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 22.54 ส่วนตลาดอเมริกาเท่ากับ 0.46 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 6.65 ตลาดตะวันออกกลางมีจำนวน 0.06 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 0.87 ตลาดยุโรปเท่ากับ 0.17 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 2.45 และตลาดโอเชียเนียเท่ากับ 0.06 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 0.87 (อ้างอิงจาก : สมพร อิศวิลานนท์ 2555) (ดังภาพที่ 18)

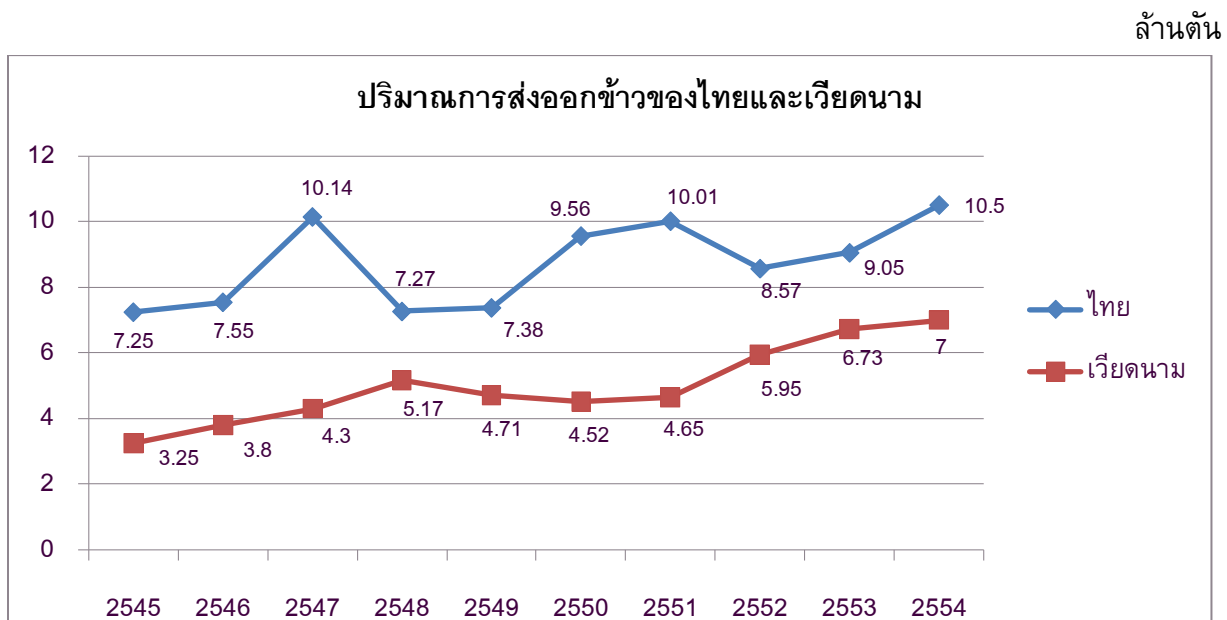
ภาพที่ 18 สัดส่วนการส่งออกข้าวเวียดนามไปภูมิภาคต่างๆในโลกปี 2554



ที่มา : AGROINFO (2012)

### 3.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะการค้าข้าวของประเทศไทยและเวียดนาม

ภาพที่ 19 การเปรียบเทียบปริมาณการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม



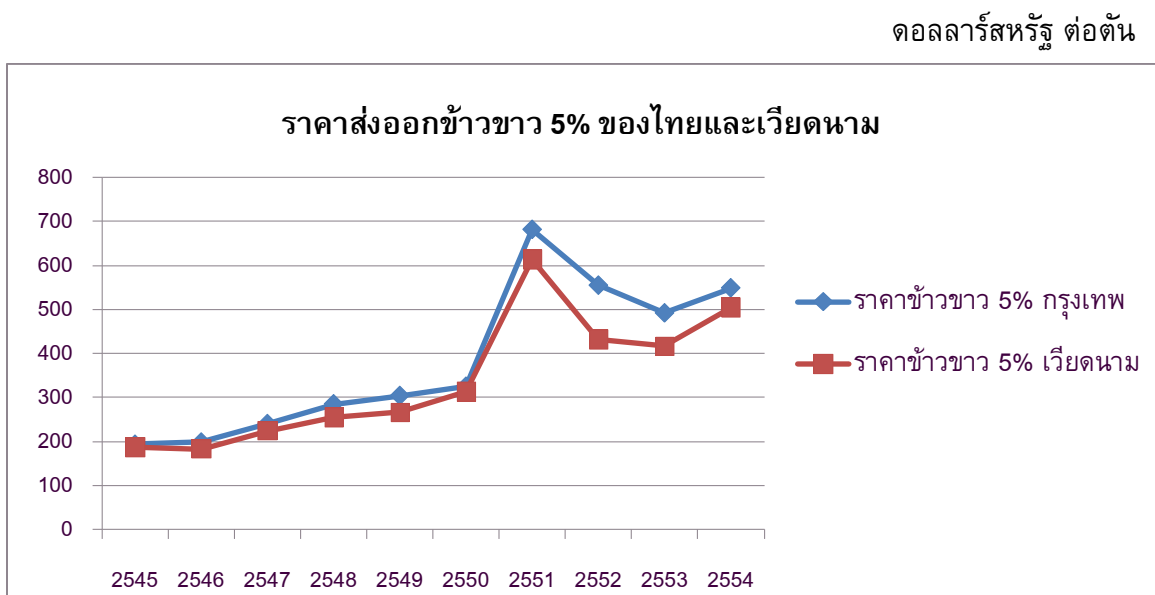
ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

จากภาพที่ 19 เมื่อเปรียบเทียบการส่งออกข้าวของประเทศไทยกับเวียดนามในปี 2545 – 2554 พบว่า ประเทศไทยยังคงเป็นผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก ซึ่งในปี 2554 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกข้าว 10.50 ล้านตัน โดยคิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับร้อยละ 29.91 ของการส่งออกข้าว โดยประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทย ได้แก่ ประเทศเวียดนามมีปริมาณการส่งออกข้าว 7.0 ล้านตันเป็นอันดับ 2 รองจากไทย โดยคิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับร้อยละ 19.94 ของการส่งออกข้าว เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรประเทศต่างๆ ทำให้แต่ละประเทศบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวทำการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น รวมถึงทั้งไทยและเวียดนาม มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตข้าวให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยและเวียดนามจึงมีการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี

และแม้ในบางปีประเทศไทยและเวียดนามมีการส่งออกข้าวที่ลดลง เนื่องจากประสบปัญหาหน้าท่วมเป็นต้น ซึ่งในปี 2551 นั้น ได้เกิดภาวะวิกฤตทางด้านอาหาร ทำให้ราคาข้าวสูง ส่งผลให้หลายประเทศมีการนำเข้าข้าวเก็บสต็อกสำรองข้าว เพื่อใช้บริโภคภายในประเทศจำนวนมาก จึงทำให้ไทยและเวียดนามมีปริมาณการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ต่อมาในปี 2552 เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวมีการนำเข้าข้าวจากไทยลดลง และหันไปนำเข้าข้าวที่มีคุณภาพต่ำจากเวียดนามแทน การนำเข้าข้าวคุณภาพดีจากประเทศไทย เพราะราคาถูกกว่าของไทย ทำให้ประเทศไทยต้องเสียส่วนแบ่งการตลาดในปี 2552 ให้กับประเทศเวียดนามร้อยละ 4

### การเปรียบเทียบราคาการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม

ภาพที่ 20 การเปรียบเทียบราคาการส่งข้าวขาว 5% ของไทยและเวียดนามปี 2545 – 2554

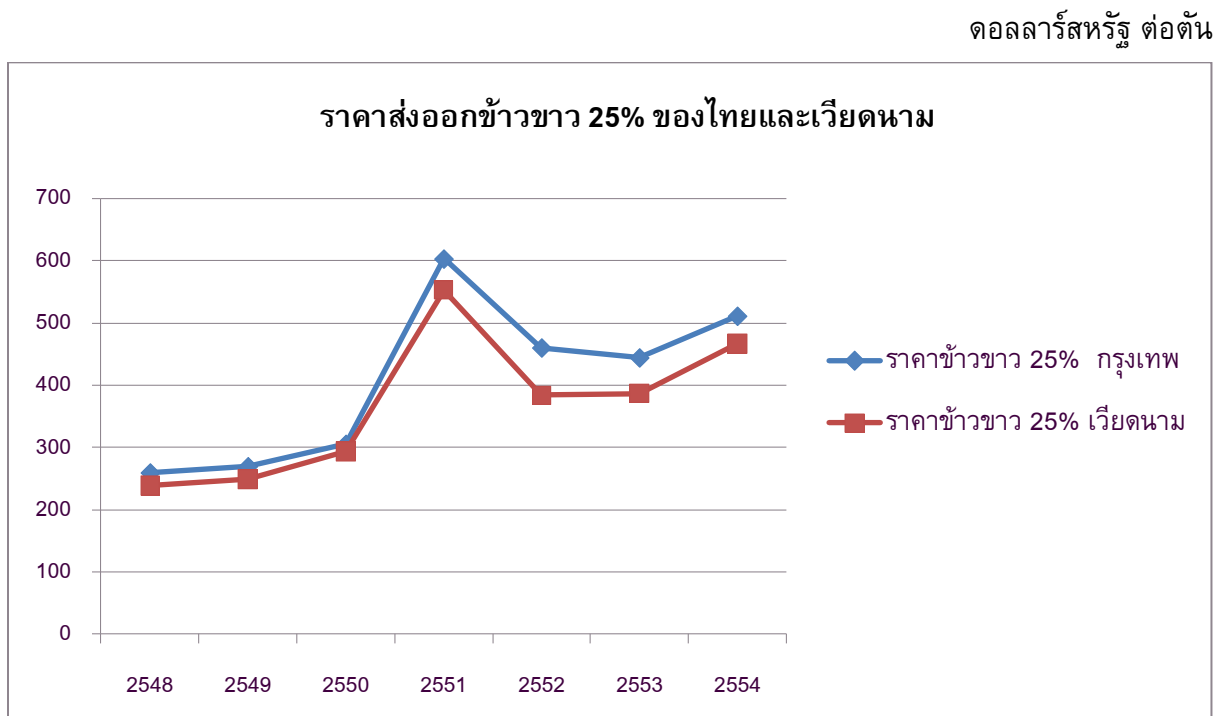


ที่มา : FAO Rice Price Update , April 2012

สำหรับราคาส่งออกข้าวขาว 5% ของประเทศไทยในปี 2545 เท่ากับ 193 ดอลลาร์ต่อตัน เพิ่มขึ้นเป็น 549 ดอลลาร์ต่อตัน ในปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 184.46 หรือ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 18.45 ต่อปี ซึ่งในปี 2551 ราคาข้าวส่งออกสูงที่สุด มีราคาเท่ากับ 682 ดอลลาร์ต่อตัน ส่วนราคาข้าวขาว 5% ของเวียดนามมีการปรับจากราคาในปี 2545 เท่ากับ 187 ดอลลาร์ต่อตัน เป็น 505 ดอลลาร์ต่อตัน ในปี 2554 หรือคิดเป็นร้อยละ 170.05 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 17 ต่อปี ซึ่งราคาสูงสุดในปี 2551 เท่ากับ 614 ดอลลาร์ต่อตัน (ดังภาพที่ 20)

หากเปรียบเทียบราคาส่งออกข้าวขาว 5% ของไทยและเวียดนาม พบว่าราคาส่งออกข้าวขาว 5% ของไทยนั้นมีการปรับตัวสูงกว่าเวียดนาม เนื่องจากต้นทุนในการผลิตข้าวที่สูงกว่าต้นทุนของเวียดนาม จึงส่งผลให้ราคาข้าวไทยสูงกว่าเวียดนาม ซึ่งในปี 2551 ราคาส่งออกข้าวขาว 5% ของไทยและเวียดนามนั้นสูงที่สุด เนื่องจากเกิดวิกฤตทางด้านอาหาร ทำให้ราคาข้าวสูงขึ้นมากชั่วคราว

ภาพที่ 21 การเปรียบเทียบราคาการส่งออกข้าวขาว 25% ของไทยและเวียดนามปี 2545 – 2554



ที่มา : FAO Rice Price Update , April 2012

ราคาส่งออกข้าวขาว 25% ของประเทศไทยในปี 2548 เท่ากับ 259 ดอลลาร์ต่อตัน เพิ่มขึ้นเป็น 511 ดอลลาร์ต่อตัน ในปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 97.29 หรือ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 13.90 ต่อปี ซึ่งในปี 2551 ราคาข้าวส่งออกสูงที่สุด มีราคาเท่ากับ 603 ดอลลาร์ต่อตัน ส่วนราคาข้าวขาว 25% ของเวียดนามมีการปรับจากราคาในปี 2548 เท่ากับ 239 ดอลลาร์ต่อตัน เป็น 467 ดอลลาร์ต่อตัน ในปี 2554 หรือคิดเป็นร้อยละ 95.40 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 13.63 ต่อปี ซึ่งราคาสูงสุดในปี 2551 เท่ากับ 553 ดอลลาร์ต่อตัน (ดังภาพที่ 21)

## 1. นโยบายข้าวของไทยและเวียดนาม

### 4.1 นโยบายข้าวของไทย

นโยบายที่สำคัญสำหรับการเกษตรของประเทศไทย และมีผลกับการส่งออกข้าวของประเทศไทย แบ่งเป็นนโยบายสำคัญ ดังนี้

**4.1.1 นโยบายการผลิต** จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาประสิทธิภาพของการเพาะปลูกข้าว โดยกำหนดเขตพื้นที่การปลูกข้าวในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมกับสายพันธุ์ การเพิ่มผลผลิต ได้แก่

- กำหนดเขตพื้นที่เพาะปลูกข้าวในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมกับสายพันธุ์ โดยกำหนดเขตพื้นที่ส่งเสริมการผลิตข้าวตลาดเฉพาะ ซึ่งเป็นข้าวตลาดบน ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิคุณภาพมาตรฐาน ข้าวท้องถิ่น เน้นพัฒนาคุณภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น ส่วนข้าวชนิดอื่นๆ เช่น ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวปทุมธานี ข้าวพื้นแข็ง ข้าวที่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต
- เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เพิ่มเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี ในปี 2549 ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มจาก 439 กก.ต่อไร่ (ข้าวนาปี 432 กก. ต่อไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 53 ล้านไร่ สูญเสียจากน้ำท่วมข้าวนาปรัง 683 กก.ต่อไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 9 ล้านไร่) เป็น 529 กก.ต่อไร่ (ข้าวนาปี 515 กก. ต่อไร่ ข้าวนาปรัง 764 กก.ต่อไร่) ในปี 2553/54
- พัฒนาและส่งเสริมการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้แก่ชาวนาอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตามนโยบายการผลิตในปัจจุบันนี้ มีการกำหนดเขตพื้นที่เพาะปลูกข้าวให้เหมาะสมกับสายพันธุ์อย่างชัดเจน แต่ยังคงต้องมีการพัฒนาระบบชลประทานให้ดีขึ้น เนื่องจากพื้นที่ปลูกข้าวบางพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทานนั้น จะได้รับผลกระทบในฤดูกาลทำนาหน้าแล้ง ส่งผลให้ไม่มีน้ำในการทำนา และทำให้ได้ข้าวที่ไม่ได้คุณภาพ ส่วนการเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เมื่อเปรียบเทียบกับปี การผลิต 2553/54 และ ปีการผลิต 2554/2555 จะเห็นว่า ในปี 2554/2555 นั้นผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลงจาก 461 กิโลกรัมต่อไร่ ปี 2553/54 เป็น 451 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากช่วงปลายปี 2554 ประสบปัญหาหน้าท่วม จึงทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง และปัจจุบันไทยมีต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงกว่าประเทศคู่แข่ง ทั้งนี้จึงส่งผลให้นโยบายการผลิตในปัจจุบันยังคงต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

#### 4.1.2 นโยบายการแทรกแซงตลาด

เนื่องจากข้าวไทยเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญและมีชาวนาอยู่ในภาคการผลิตเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลไทยมีมาตรการในการช่วยเหลือชาวนาเกือบทุกรัฐบาล ซึ่งมาตรการที่สำคัญ ได้แก่ มาตรการการพยุงราคาข้าวเปลือก มาตรการรับจำนำข้าวเปลือก และมาตรการการประกันรายได้ขั้นต่ำของเกษตรกร เป็นต้น

ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2519-2523 รัฐบาลมอบหมายให้องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือกเพื่อพยุงราคาไม่ให้ตกต่ำจนเกินไป โดยในการรับซื้อจะพิจารณาตัดสินใจรับซื้อข้าวเปลือกตามราคาตลาดในท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีข้อกำหนดว่าราคาที่รับซื้อจะต้องไม่สูงกว่าระดับราคาขั้นสูงที่ทางคณะกรรมการรักษาระดับราคากำหนดขึ้น ซึ่งราคาซื้อขั้นสูงที่กำหนดไว้นี้จะเท่ากันในทุกท้องที่ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม มาตรการพยุงราคานี้ไม่เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากราคาข้าวเปลือกที่ลดต่ำลง แต่ราคาประกันที่รัฐประกาศกลับต่ำกว่าระดับราคาที่ซื้อขายกันในตลาด ทำให้การดำเนินนโยบายไม่เกิดประสิทธิผลและขาดความต่อเนื่อง ในปี การผลิต 2524/25 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ปรับรูปแบบของโครงการพยุงราคาข้าวมาเป็นโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับเงินกู้ยืมไม่เกินร้อยละ 80 ของมูลค่าข้าวเปลือกที่นำมาจำนำตามมูลค่าตลาด และในวงเงินกู้ไม่เกินรายละ 100,000 บาท โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี พร้อมทั้งมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรจะต้องมาไถ่ถอนข้าวเปลือกคืนตามเวลาที่กำหนด หากเกษตรกรไม่มาไถ่ถอนข้าวภายในกำหนด ข้าวเปลือกที่นำมาจำนำจะตกเป็นของ ธ.ก.ส และนำออกจำหน่ายต่อไป

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรังปี 2544 ถือเป็นต้นแบบของโครงการรับจำนำไปประหวจน ต่อเนื่องมา จนถึงปีการผลิต 2551/52 (ที่ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นโครงการประกันรายได้ขั้นต่ำ) ซึ่งในปีการผลิต 2546/47 และ 2547/48 นั้น ได้มีการขยายขนาดของโครงการรับจำนำ โดยมีเป้าหมายของการรับจำนำอยู่ที่ 9 ล้านตันข้าวเปลือก พร้อมกับขยายราคาจำนำให้สูงกว่าระดับราคาตลาด สำหรับข้าวหอมมะลิคุณภาพต่างๆ ได้ยกระดับราคาจาก 7,000 บาทต่อตัน เป็น 10,000 บาทต่อตัน เพิ่มขึ้นตันละ 3,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 43-45 และข้าวหอมจังหวัดได้ปรับราคาจาก 5,700 บาทต่อตัน เป็น 7,700 บาทต่อตัน เพิ่มขึ้นตันละ 2,000 บาทหรือคิดเป็นร้อยละ 35 ส่วนข้าวปทุมธานี ราคาปรับเพิ่มขึ้นน้อยกว่าชนิดอื่นๆ จากราคา 6,000 บาทต่อตัน เป็น 6,600 บาทต่อตัน เพิ่มขึ้นตันละ 600 บาท คิดเป็นร้อยละ 10 ของราคาเดิม และต่อมาในเดือนกรกฎาคม 2550 ได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการนโยบายและมาตรการข้าว (กนช.) มาเป็นคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กชช.) โดยคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ได้ปรับลดเป้าหมายปริมาณการรับจำนำลงจาก 9 ล้านตัน เป็น 8 ล้านตัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ข้าวไทย และปรับราคาจำนำให้ใกล้เคียงกับราคาตลาด สำหรับข้าวหอมมะลิ (ชนิดที่สี่) ได้ต้นข้าว 36-42 กรัม) อยู่ที่ตันละ 7,200-9,000 บาท ข้าวเปลือกหอมจังหวัดตันละ 7,200-7,500 บาท ส่วนข้าวเปลือกปทุมธานี รับจำนำตันละ 6,700-7,000 บาท

**นโยบายประกันราคาข้าว** คือ การจัดทำสัญญาข้อตกลงระหว่างรัฐบาล (โดยมี ธ.ก.ส. เป็นตัวแทน) กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละราย เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกันข้าว รัฐบาลจะจ่ายส่วนต่างที่หายไป ชดเชยให้กับเกษตรกร โดยได้กำหนดราคาประกันรายได้จากการขายข้าวเปลือก ณ ความชื้นไม่เกิน 15% ดังนี้

- ข้าวหอมมะลิ 15,300 บาทต่อตัน ให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 14 ตัน
- ข้าวหอมจังหวัดราคา 14,300 บาทต่อตัน ให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 16 ตัน
- ข้าวเปลือกเจ้าและข้าวเปลือกปทุมธานีราคา 10,000 บาทต่อตัน ให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 25 ตัน
- ข้าวเปลือกเหนียวราคา 9,500 บาทต่อตัน ให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 16 ตัน

ทั้งนี้โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว สำหรับฤดูนาปีปีการผลิต 2552/53

สำหรับนโยบายที่ใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ **นโยบายการรับจำนำข้าว** โดยนโยบายนี้รัฐบาลมีการตั้งราคาจำนำข้าวจากเกษตรกร และโรงสีที่เข้าร่วมโครงการอยู่ที่ 15,000 บาทต่อตัน (เป็นข้าวเปลือกเจ้า 100%) และ 20,000 บาทต่อตัน (เป็นข้าวเปลือกหอมมะลิ) โดยผ่านการแทรกแซงกลไกตลาด ด้วยการพยุงราคาขั้นต่ำ ซึ่งรับจำนำข้าวจากเกษตรกรและโรงสีไม่จำกัด ส่งผลทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น และขายผลผลิตของเกษตรกรเองได้ทั้งหมด โดยไม่มีผลผลิตข้าวที่คงค้างที่เกษตรกร เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำการปลูกข้าวกันมากขึ้น ซึ่งโครงการรับจำนำข้าวมีความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริต อาทิเช่น มีการลักลอบข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเพื่อเข้าโครงการรับจำนำ หรืออาจมีการสวมสิทธิ์ในชื่อของชาวนา ที่มีสิทธิ์เข้าโครงการรับจำนำ

การที่รัฐบาลรับจำนำข้าวทุกเม็ด รวมถึงการลักลอบข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน มาจำนำในโครงการ ส่งผลให้คุณภาพข้าวของประเทศไทยลดลง ซึ่งเป็นปัญหาต่อคุณภาพข้าวส่งออก อาจทำให้คุณภาพข้าวส่งออกบางส่วนไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด (พ.ษ. 2555)<sup>1</sup>

ท้ายที่สุด เมื่อรัฐบาลมีการซื้อข้าวมาเก็บไว้ที่สต็อกข้าวของรัฐบาล (เช่าโรงสีเพื่อเก็บข้าว) และไม่สามารถระบายข้าวได้ตามระยะเวลาที่กำหนด อาจส่งผลกระทบต่อข้าวที่เก็บในสต็อกได้รับความเสียหาย ทำให้ข้าวขายได้ในราคาที่ต่ำลง

<sup>1</sup> เจ้าหน้าที่ดูแลข้อมูล สมาคมผู้ส่งออกข้าวแห่งประเทศไทยจากการสัมภาษณ์



โดยนโยบายประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว เป็นนโยบายที่เอื้อและสนับสนุนต่อกลไกตลาด เพราะรัฐไม่ได้เข้าไปมีบทบาทเป็นผู้ซื้อผู้ขายในตลาด เหมือนกับนโยบายรับจำนำ เกษตรกรเป็นผู้ขายข้าวในตลาด ทำให้ภาคเอกชนมีข้าวเพื่อการส่งออก โดยรัฐบาลไม่ต้องรับภาระในการสต็อกและระบายข้าว ทั้งนี้กรณีที่เกษตรกรขายข้าวในตลาด แต่ได้ราคาไม่ถึงราคาประกันข้าวที่กำหนด รัฐจะจ่ายเงินชดเชยส่วนต่างที่หายไประหว่างราคาตลาดกับราคาประกันข้าว ชดเชยให้กับเกษตรกรที่มากขึ้นทะเบียนขอรับการประกันราคาทุกราช ภายใต้งบประมาณที่รัฐประกาศไว้ล่วงหน้า แต่นโยบายรับจำนำรัฐบาลมีบทบาทเป็นผู้ซื้อหลักในตลาด เกษตรกรนำผลผลิตข้าวมาขายโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ และรัฐเป็นผู้รับซื้อข้าวทั้งหมดโดยไม่จำกัดปริมาณการรับซื้อ ทำให้รัฐต้องรับภาระในการสต็อกและระบายข้าว และภาคเอกชนไม่มีข้าวส่งออก โดยนโยบายประกันรายได้ฯ ไม่ได้มีการดึงอุปทานส่วนเกินออกจากตลาด ส่งผลให้ราคาจำหน่ายในตลาดในช่วงต้นฤดูลดลง กล่าวคือ กรณีที่เกษตรกรนำข้าวออกจำหน่ายพร้อมกัน ทำให้ราคาตลาดลดลง ซึ่งรัฐจะต้องรับภาระชดเชยส่วนต่างราคาสูงกว่าที่คาดการณ์ไว้ ส่วนนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกเป็นโครงการที่ช่วยชะลออุปทานผลผลิตข้าวออกสู่ตลาดมากช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว เนื่องจากความต้องการเงินสดของเกษตรกร โดยเกษตรกรสามารถนำข้าวเปลือกมาเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงิน ซึ่งการชะลออุปทานมีมากตอนต้นฤดูกาลเก็บเกี่ยว เพื่อให้สมดุลกับอุปสงค์

## 4.2 นโยบายข้าวของรัฐบาลเวียดนาม<sup>2</sup>

รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายให้ความสำคัญและสนับสนุนเกี่ยวกับการผลิตข้าว รวมทั้งสร้างความมั่นคงด้านอาหารแห่งชาติ ได้แก่

**4.2.1 นโยบายด้านการผลิต** มุ่งเน้นในเรื่องของการรักษาพื้นที่เพาะปลูกข้าว การปรับปรุง/การพัฒนาพันธุ์ข้าว การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต

- โดยการรักษาพื้นที่เพาะปลูกข้าวของเวียดนามให้อยู่ที่ 3.8 ล้านเฮกตาร์ (23.75 ล้านไร่) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ไปจนถึง พ.ศ. 2563 เนื่องจากการขยายตัวของประเทศ และอุตสาหกรรม รวมทั้งการเพิ่มของประชากร ซึ่งพื้นที่ 3.8 ล้านเฮกตาร์นี้ จะต้องอยู่ในเขตชลประทาน สามารถเพาะปลูกข้าวได้ 2 ครั้ง เป็นจำนวนมากกว่า 3.2 ล้าน เฮกตาร์ (20 ล้านไร่)
- การหามาตรการในการจูงใจเกษตรกรให้คงพื้นที่ที่เหมาะสมในการเพาะปลูกไว้ และมีการสนับสนุนให้เพาะปลูกข้าวแบบขั้นบันได สำหรับพื้นที่แถบภูเขา เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ในเขตที่ห่างไกล รวมทั้งเร่งสร้างไซโลเก็บข้าวของประเทศ ความจุ 4 ล้านตันข้าวเปลือก กำหนดเสร็จปี พ.ศ. 2555 เพื่อแก้ปัญหาโกดังเก็บข้าวไม่ได้มาตรฐาน

<sup>2</sup> ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 2553 (ข้าวไทยในอาเซียน โอกาสหรืออุปสรรค)

- การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าวของประเทศ โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เร่งทำการพัฒนาพันธุ์ข้าว การทำนาในรูปแบบใหม่ รวมถึงการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อให้มีผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้น ส่งผลให้เวียดนามมีปริมาณการส่งออกข้าวคุณภาพดี และเป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะข้าวชนิด 5% 10% และ 15%

### การเปรียบเทียบนโยบายข้าวของรัฐบาลไทยและเวียดนาม

โดยนโยบายที่ใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ นโยบาย ลด 3 เพิ่ม 3 เป็นโครงการที่ใช้ทั่วไปในเวียดนาม โดยเฉพาะทางตอนใต้ของประเทศ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong Delta River) สำหรับลด 3 นั้น คือ 1) การลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสม 2) ลดการใช้ปุ๋ยเคมี 3) ลดการใช้ยาปราบศัตรูพืช และวัชพืช ส่วนเพิ่ม 3 คือ 1) การเพิ่มผลผลิต 2) การเพิ่มคุณภาพ 3) การเพิ่มผลกำไร จากนโยบายดังกล่าวทำให้เกษตรกรเวียดนามมีกำไรเพิ่มขึ้นประมาณ 15-20% และมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 5% ส่วนนโยบายการส่งออกของเวียดนามนั้น เป็นนโยบายที่เป็นการจัดการบริหารปริมาณข้าวที่ส่งออกให้เพียงพอต่อการส่งออก และถือเป็นการยกระดับผู้ส่งออกของเวียดนามให้สามารถแข่งขันด้านการส่งออก แต่ส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออกรายย่อย ที่มี คลัง ไซโลสำหรับเก็บข้าว โรงสีสำหรับสีข้าว ไม่ถึงตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และไม่สามารถส่งออกข้าวได้ 12 เดือนติดต่อกัน ทำให้ผู้ส่งออกรายย่อยเหล่านั้นเลิกส่งออกข้าว และปิดกิจการ

นโยบายการรับจำนำข้าวของไทยในปัจจุบัน เป็นการอุดหนุนด้านราคา โดยไม่จำกัดจำนวน ทำให้ชาวนาได้รับเงินสดทันที แต่เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด อีกทั้งรัฐต้องจัดหาโกดังเก็บข้าว ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงในการที่จะรักษาข้าวในสต็อก (ถ้าขายไม่ได้) ให้มีคุณภาพ และจากที่ผ่านมามีการคอร์รัปชันมาก สำหรับนโยบายของรัฐบาลเวียดนามปัจจุบัน ได้แก่ นโยบาย ลด 3 เพิ่ม 3 ซึ่งเป็นนโยบายมุ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิต โดยมีการลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสม ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ลดการใช้ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืช ซึ่งมีการเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพของข้าว

จากการศึกษาถึงสถานการณ์ด้านการผลิต การบริโภค การค้า พบว่าปัจจุบันประเทศต่างๆ รวมถึงไทยและเวียดนามมีการผลิต การบริโภค และการส่งออกเพิ่มขึ้นจากอดีต เนื่องจากแต่ละประเทศมีประชากรเพิ่มขึ้น และการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิต ทำให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น สามารถส่งออกได้มากขึ้น รวมถึงรัฐบาลมีนโยบายต่างๆ ส่งเสริมด้านการส่งออก ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกข้าวสูงขึ้น และทราบถึงอุปสรรคการส่งออกไทยและเวียดนามว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นเพื่อทราบว่าประเทศใดที่ได้เปรียบในการส่งออกข้าว จึงทำการศึกษาโดยวิธีการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Revealed Comparative Advantage : RCA) ซึ่งจะกล่าวถึงในบทถัดไป

### บทที่ 3

#### ผลการวิเคราะห์

ผลการศึกษากการวิเคราะห์การได้เปรียบเทียบกับปรากฏของการส่งออกข้าวของไทย เวียดนามและอินเดียใน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลการค้าของประเทศไทย เวียดนามและอินเดียในปี พ.ศ. 2545 – 2554 มาทำการคำนวณค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA Index) ของการส่งออกข้าว เพื่อศึกษาถึงความได้เปรียบของการส่งออกข้าว ยังได้วิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) และอัตราการเปลี่ยนแปลง (Growth Rate) ของการส่งออกข้าวไทย และเวียดนาม

โดยวิธีการคำนวณค่าดัชนีดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) มีสูตรดังนี้

$$RCA_{ki} = (X_{ki} / X_i) / (X_{kw} / X_w)$$

$RCA_{ki}$	ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของสินค้า k ของประเทศ i ในตลาดโลก
$X_{ki}$	มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ในตลาดโลก
$X_i$	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i ในตลาดโลก
$X_{kw}$	มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของโลก
$X_w$	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก

ถ้าค่า  $RCA_{ki}$  มีค่า  $> 1$  แสดงถึง สัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i สูงกว่าสัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของโลกต่อการส่งออกทั้งหมดของโลก หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าประเทศ i อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k ในตลาดโลก

ถ้าค่า  $RCA_{ki}$  มีค่า  $< 1$  แสดงถึง สัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i ต่ำกว่า สัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของโลกต่อการส่งออกทั้งหมดของโลก หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าประเทศ i อยู่ในฐานะที่เสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k ในตลาดโลก

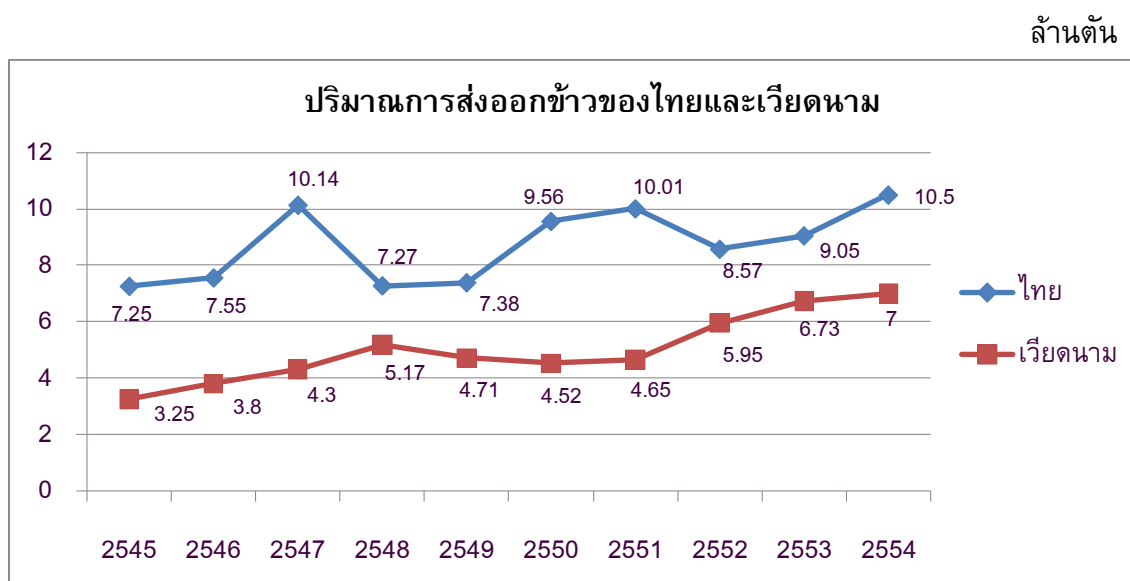
## ผลการวิเคราะห์

### 1. ผลการเปรียบเทียบความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของประเทศไทยกับเวียดนาม ในการส่งออกข้าว ไปยังตลาดโลก

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก มานานกว่า 20 ปี ในปี 2545 – 2554 นั้น มีปริมาณการส่งออกที่สูงกว่าเวียดนามทุกปี ซึ่งในปี 2554 ปริมาณการส่งออกของไทยเท่ากับ 10.67 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 29.91 ของตลาดโลก ส่วนเวียดนามมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 7 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 19.94 ของตลาดโลก เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้แต่ละประเทศบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น จึงมีการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น รวมถึงประเทศไทยและเวียดนาม มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตข้าวให้มีคุณภาพดีขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยและเวียดนามมีการส่งออกเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี

แม้ในบางปีประเทศไทยและเวียดนามมีการส่งออกข้าวที่ลดลง เนื่องจากประสบปัญหาน้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งในปี 2551 นั้น ได้เกิดภาวะวิกฤตทางด้านอาหาร ทำให้ราคาข้าวสูง ส่งผลให้หลายประเทศมีการนำเข้าข้าวเก็บสต็อกสำรองข้าว เพื่อใช้บริโภคภายในประเทศจำนวนมาก จึงทำให้ไทยและเวียดนามมีปริมาณการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ต่อมาในปี 2552 เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวมีการนำเข้าข้าวจากไทยลดลง และหันไปนำเข้าข้าวที่มีคุณภาพต่ำจากเวียดนามแทน การนำเข้าข้าวคุณภาพดีจากประเทศไทย เพราะราคาถูกกว่าของไทย ทำให้ประเทศไทยต้องเสียส่วนแบ่งการตลาดในปี 2552 ให้กับประเทศเวียดนามร้อยละ 4 (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบปริมาณการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม



ที่มา : [www.fas.usda.gov/psdonline](http://www.fas.usda.gov/psdonline)

ปัจจุบันนอกจากประเทศเวียดนามที่เป็นคู่แข่งการส่งออกที่สำคัญแล้ว ยังมีประเทศอินเดียที่เป็นประเทศผู้ผลิตข้าวและส่งออกข้าวคู่แข่งที่สำคัญของไทยอีกด้วย เนื่องจากอินเดียมีการปลูกข้าวเพิ่มขึ้น และรัฐบาลประกาศให้สามารถส่งออกข้าวได้ หลังจากที่มีการงดส่งออกข้าวในช่วงที่ประสบปัญหาน้ำท่วม ทำให้อินเดียสามารถส่งออกข้าวไปตลาดโลกได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการบริโภคข้าวภายในประเทศ

การส่งออกข้าวไทยได้รับผลกระทบจากคู่แข่ง โดยประเทศคู่แข่งที่สำคัญ (อินเดีย และเวียดนาม มีการผลิตและการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก สาเหตุหนึ่งเนื่องจากไทยมีต้นทุนการผลิตและราคาข้าวสูงกว่าประเทศคู่แข่งเฉลี่ย 200 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน (ข้าวขาว5%) ข้าวหอมมะลิสูงกว่าเฉลี่ย 400 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตัน นอกจากนี้รัฐบาลไทยมีนโยบายโครงการรับจำนำข้าวกับเกษตรกรในราคาสูงกว่าราคาตลาด (ราคาก่อนรับจำนำอยู่เฉลี่ยตันละ 9,000 บาท แต่หลังรับจำนำนั้นราคาจำนำข้าวเฉลี่ยอยู่ตันละ 10,500 บาท) ซึ่งมีส่วนทำให้ราคาส่งออกข้าวไทยสูง และส่งผลให้ประเทศคู่ค้าของไทย อาทิ จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ นั้นหันไปซื้อข้าวของประเทศคู่แข่ง (อินเดีย และเวียดนาม) เพิ่มขึ้น เพราะคุณภาพข้าวของประเทศคู่แข่งนั้นได้รับการยอมรับจากตลาดมาก

ในปี 2555 ช่วง 6 เดือนแรกการส่งออกข้าวไทยตกลงจากอันดับ 1 มาอยู่ที่อันดับ 3 (ส่งออกข้าวอยู่ที่ 6.5 ล้านตัน) รองจากอินเดีย (อันดับ1) และเวียดนาม (อันดับ2) จากการคาดการณ์ของกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา พบว่าในปี 2555 ประเทศอินเดียมีการส่งออกข้าวที่ 8 ล้านตัน เนื่องจากประเทศอินเดียกลับมาส่งออกข้าวในปริมาณที่มาก เพราะปัจจุบันอินเดียมีการปลูกข้าวเพิ่มขึ้น และอินเดียมีการสำรองข้าวในปริมาณสูงถึง 32.14 ล้านตัน (แบ่งเป็นข้าวในสต็อกปริมาณ 30.457 ล้านตัน กับข้าวที่กำลังขนส่งมาเก็บในสต็อกอีก 0.251 ล้านตัน) โดยประเทศอินเดียสามารถระบายข้าว(ส่งออก) สู่อุตสาหกรรมได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคข้าวภายในประเทศ ค่าเงินรูปีอ่อนค่า และราคาข้าวส่งออกถูกกว่าไทย ประเทศเวียดนามมีการส่งออกข้าวที่ 7 ล้านตัน เนื่องจากเวียดนามมีต้นทุนของราคาข้าวต่ำกว่าไทย ส่งผลให้ราคาส่งออกข้าวถูกกว่าไทย ทำให้ประเทศคู่ค้าของไทยหันไปซื้อข้าวของเวียดนามมากขึ้น และปัจจุบันรัฐบาลของประเทศเวียดนามได้มีนโยบายในการสนับสนุนเพื่อผลักดันการส่งออกสินค้าข้าว มากขึ้น โดยมีการพัฒนาข้าวให้มีคุณภาพดีขึ้น เป็นที่ยอมรับของตลาดมากขึ้น

**ตารางที่ 1** มูลค่าการส่งออกข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) ส่วนแบ่งตลาด อัตราการขยายตัวการส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม และค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA)

ประเทศ / ปี	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	ค่าเฉลี่ย
<b>ประเทศไทย</b>										
มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐ)	1,630.63	1,830.21	2,691.39	2,321.68	2,579.06	3,470.02	6,107.57	5,046.46	5,341.08	3,752.56
ส่วนแบ่งตลาด (%)	26.02	27.37	37.31	25.06	25.36	30.02	33.64	29.21	28.48	29.24
อัตราการขยายตัว (%)		4.14	34.30	-28.30	1.51	29.54	4.71	-14.39	5.60	5.31
RCA	25.37	23.89	29.61	21.96	22.89	23.80	25.61	21.18	20.17	23.78
<b>ประเทศเวียดนาม</b>										
มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐ)	726.26	719.92	950.32	1,408.38	1,275.90	1,490.18	2,895.94	2,666.06	3,249.50	1,709.16
ส่วนแบ่งตลาด (%)	11.67	13.79	15.82	17.82	16.19	14.19	15.63	20.28	21.18	16.29
อัตราการขยายตัว (%)		16.92	13.16	20.23	-8.9	-4.03	2.88	27.96	13.11	9.04
RCA	46.06	37.46	38.00	45.20	37.13	32.32	34.07	29.89	33.18	37.03

ที่มา : UN Comtrade (www.comtrade.un.org) และจากการคำนวณ

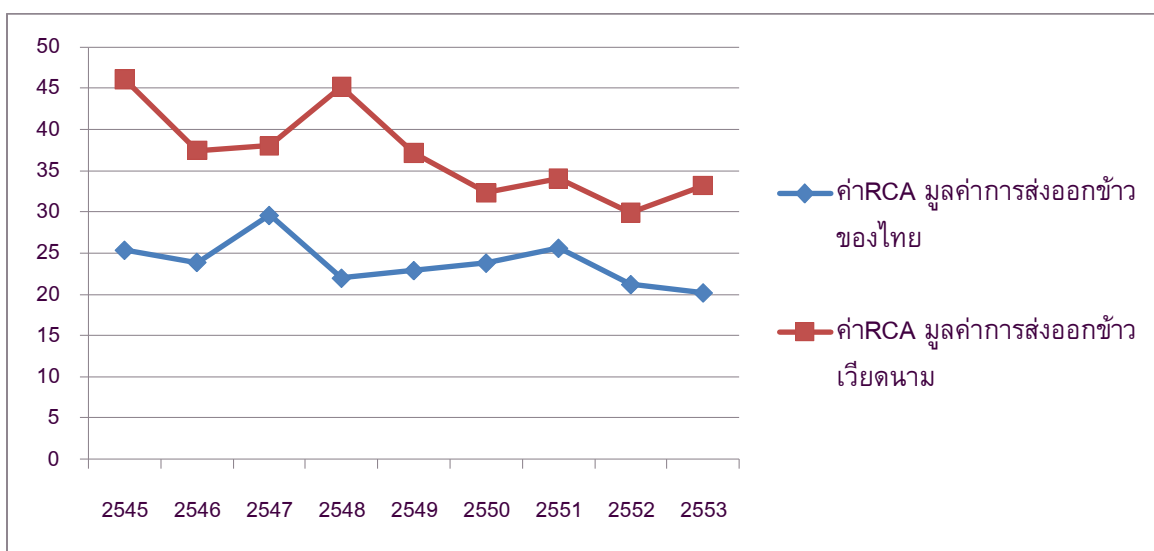
### 1.1 การเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) มูลค่าการส่งออกข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) ของไทย และเวียดนาม ในปี 2545 - 2553

สำหรับมูลค่าการค้าข้าวและการแข่งขันของประเทศไทย และเวียดนามในรอบ 10 ปี จากตารางที่ 1 พบว่า ทั้งประเทศไทยและเวียดนามมีแนวโน้มทิศทางการค้าที่ดี สามารถขยายมูลค่าการค้าและเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดในโลกได้แม้จะไม่มาก แต่มีอัตราการขยายตัวไม่สูง ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2545 – 2553 มูลค่าการส่งออกของประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นและลดลงจาก 1,630.63 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็น 5,341.08 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2553 หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 3,752.56 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี โดยข้าวของไทยมีส่วนแบ่งการตลาดในตลาดโลกโดยเฉลี่ยร้อยละ 29.24 แต่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียง 5.31 ภาวะการแข่งขันของไทยในตลาดโลกถือว่ายังอยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบเทียบในการส่งออกโดยมีระดับค่าดัชนี RCA เฉลี่ยอยู่ที่ 23.78 แต่มีแนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลง ในขณะที่ประเทศเวียดนามสามารถขยายมูลค่าการค้าข้าวในตลาดโลกจาก 726.26 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็น 3,249.50 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2553 หรือโดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1,709.16 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี โดยข้าวของเวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดในตลาดโลกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.67 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 21.18 ในปี 2553 หรือโดยเฉลี่ยร้อยละ 16.29 โดยมีอัตราการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นและลดลง บางปีสูงถึงร้อยละ 27.96 หรือมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 9.04 ส่วนภาวะการแข่งขันของเวียดนามในตลาดโลกถือว่าอยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบเทียบในการส่งออกโดยมีระดับค่าดัชนี RCA เฉลี่ยอยู่ที่ 37.03 ซึ่งสูงกว่าค่าดัชนี RCA ของไทย

และมีแนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น นั่นคือโอกาสทางการค้าข้าวของเวียดนามอยู่ในระดับที่ดี (ดังภาพที่ 1)

เหตุผลหนึ่งเนื่องจากในปี 2551 ได้เกิดวิกฤตทางด้านอาหาร (วิกฤตข้าวแพง) ทำให้ราคาข้าวชนิดต่างๆของประเทศไทย และเวียดนาม มีราคาที่สูงขึ้น และจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกในปี 2552 ส่งผลให้ประเทศผู้ซื้อข้าวมีอำนาจการซื้อข้าวลดลง แต่ยังคงมีความต้องการบริโภคข้าวอยู่ ทำให้ประเทศผู้ซื้อ (นำเข้าข้าว) หันไปซื้อข้าวคุณภาพที่ต่ำจากเวียดนาม กัมพูชา พม่า แทนข้าวของไทย

**ภาพที่ 1** การเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) มูลค่าการส่งออกข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) ของไทย และเวียดนาม ในปี 2545 – 2553



ที่มา : จากการคำนวณ

**ตารางที่ 2** มูลค่าการส่งออกข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว และข้าวหนึ่ง (พิกัด 100630) ส่วนแบ่งตลาด อัตราการขยายตัวการส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม และค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA)

ประเทศ / ปี	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	ค่าเฉลี่ย
<b>ประเทศไทย</b>										
มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐ)	1,399.99	1,572.25	2,363.74	1,955.82	2,204.51	2,913.29	5,358.50	4,321.70	4,723.87	2979.30
ส่วนแบ่งตลาด (%)	28.70	27.30	34.01	23.67	25.84	27.07	29.64	27.76	29.06	28.12
อัตรายายตัว (%)		12.30	50.34	-17.26	12.72	32.15	83.93	-23.99	9.31	19.94
RCA	26.64	25.10	31.64	21.78	23.41	23.72	26.18	22.06	21.80	24.70
<b>ประเทศเวียดนาม</b>										
มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐ)	708.12	695.72	882.25	1,364.25	1,256.23	1,472.51	2,805.34	2,590.89	3,180.10	1661.71
ส่วนแบ่งตลาด (%)	14.51	12.08	12.69	16.51	14.72	13.68	15.51	16.64	19.57	15.10
อัตรายายตัว (%)		-1.75	26.81	54.63	-7.92	17.22	90.51	-7.64	22.74	27.80
RCA	54.92	44.27	42.92	51.55	43.74	37.92	38.47	35.32	39.68	43.20

ที่มา : UN Comtrade (www.comtrade.un.org) และจากการคำนวณ

## 1.2 การเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) มูลค่าการส่งออกข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว และข้าวหนึ่ง (พิกัด 100630) ของไทย และเวียดนาม ในปี 2545 - 2553



ที่มา : จากการคำนวณ



จากกราฟ พบว่ามูลค่าการค้าข้าวและการแข่งขันของประเทศไทย และเวียดนามในรอบ 10 ปี มีแนวโน้มทิศทางการค้าที่ไม่แตกต่างจากการเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) มูลค่าการส่งออกข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) ของไทย และเวียดนาม ในปี 2545 – 2553

จากค่าดัชนีมูลค่าการส่งออกข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) และข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว และข้าวหนึ่ง (พิกัด 100630) ของประเทศไทย เวียดนาม และอินเดีย พบว่าประเทศที่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการส่งออก ได้แก่ ประเทศเวียดนาม เนื่องจากเวียดนามมีประสิทธิภาพในการผลิต และประสิทธิภาพการส่งออกที่ดีกว่าประเทศไทย ดังข้อมูลต่อไปนี้

### ประสิทธิภาพการผลิตของประเทศไทย และเวียดนาม

1. ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ เมื่อประเทศไทยเปรียบเทียบกับเวียดนามพบว่า ประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่สูงกว่าเวียดนาม เนื่องจากรัฐบาลของเวียดนามใช้นโยบาย “ลด 3 เพิ่ม 3” เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในการปลูกข้าว โดยลดต้นทุนในการผลิตข้าว และส่งเสริมให้เกษตรกรทำนาแบบถูกวิธี คือ 1. ลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสม 2. ลดการใช้ปุ๋ยเคมี 3. ลดการใช้ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืช และ 1. เพิ่มผลผลิต 2. เพิ่มคุณภาพ 3. เพิ่มผลกำไร จึงส่งผลให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวลดลงเมื่อเทียบกับไทย ส่วนต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ของไทยสูงกว่าเวียดนาม เนื่องจากรัฐบาลยังไม่มีนโยบาย / มาตรการควบคุมต้นทุนการผลิตข้าว (อาทิเช่น ค่าปุ๋ย ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช เป็นต้น) อย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ราคาของต้นทุนต่างๆผันผวน และมีการปรับขึ้นราคาสินค้าต่างๆตามความต้องการ ส่งผลให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปลูกข้าวที่สูงขึ้น และยังไม่มียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการทำนาแบบถูกวิธี หรือวิธีการลดการใช้สารเคมีให้เกษตรกร คือ เกษตรกรยังคงมีการใช้ปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืชและวัชพืชเป็นจำนวนมาก เมื่อเกิดโรคและแมลงระบาด จึงทำให้เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตข้าวต่อไร่สูงกว่าเวียดนาม (ดังตารางที่ 3)

**ตารางที่ 3** การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรจังหวัดเกินทอของเวียดนาม กับจังหวัดอยุธยาของไทย<sup>3</sup> ปี 2551

<sup>3</sup> ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศไทย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 2553 (ข้าวไทยในอาเซียน โอกาสหรืออุปสรรค)

หน่วย : บาทต่อไร่

รายการ	จังหวัดเกิน เทอ	จังหวัด อยุธยา	ผลต่าง	
			มูลค่า	ร้อยละ
1. ค่าเมล็ดพันธุ์	342.70	600.00	257.30	75.10
2. ค่าปุ๋ย	1355.80	1170.00	-185.80	-13.70
3. ค่ายาฆ่าแมลง	1184.50	1000.00	-184.50	-15.60
4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	2095.90	3030.00	934.10	44.60
5. ผลผลิต (กิโลกรัม/ ไร่)	832.00	733.00	-99.00	-11.90
6. รายรับ	9,622.70	7,330.00	-2,292.70	-23.80
7. รายจ่าย	4,978.90	5,800.00	821.10	16.50
8. กำไร	4,648.90	1,530.00	-3,118.90	-67.10

ที่มา : ข้อมูลเวียดนามจากการประมวลผลภาคสนาม ณ ประเทศเวียดนาม

ข้อมูลจากสมาคมชาวนาไทย

จากตารางที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนในการผลิตข้าวของจังหวัดเกินเทอของเวียดนาม กับ จังหวัดอยุธยาของไทย พบว่าค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของจังหวัดเกินเทอ น้อยกว่าจังหวัดอยุธยา ส่วนค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลงในจังหวัดเกินเทอ สูงกว่าจังหวัดอยุธยา ซึ่งเมื่อรวมต้นทุนทั้งหมดแล้ว จังหวัดอยุธยามีต้นทุนต่อไร่สูงกว่าจังหวัดเกินเทอ 821.10 ต่อไร่ และจังหวัดเกินเทอยังมีผลผลิตต่อไร่ที่สูงกว่าจังหวัดอยุธยา 99 กิโลกรัมต่อไร่

2. ผลผลิตต่อไร่ เมื่อประเทศไทยเปรียบเทียบกับเวียดนามพบว่า ผลผลิตต่อไร่ของประเทศไทยต่ำกว่าเวียดนาม เนื่องจากพื้นที่ปลูกข้าวของเวียดนามร้อยละ 54 ตั้งอยู่ที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong River Delta) และพื้นที่ปลูกข้าวของเวียดนามอีกส่วนหนึ่ง อยู่ที่บริเวณราบลุ่มแม่น้ำแดง (Red River Delta)<sup>4</sup> ซึ่งแหล่งพื้นที่ปลูกข้าวทั้ง 2 แหล่ง มีพื้นดินที่อุดมสมบูรณ์ ระบบชลประทานมีประสิทธิภาพ

<sup>4</sup> สามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง (Red River Delta) ในภาคเหนือ มีพื้นที่ครอบคลุม 8 จังหวัด 2 นคร ประกอบไปด้วย นครฮานอย (Ha Noi) นครไฮฟอง (Hai Phong) จังหวัดหวิงฟุก (Vinh Phuc) จังหวัดบั๊กนิง (Bac Ninh) จังหวัดห่านาม (Ha Nam) จังหวัดฮึงเยียน (Hung Yen) จังหวัดไหเซือง (Hai Doun) จังหวัดไถ่บิ่ง (Thai Binh) จังหวัดนามดิ่ง (Nam Dinh) และจังหวัดนิงบิ่ง (Ninh Binh)

จังหวัดที่สำคัญในการผลิตข้าวของเวียดนาม ได้แก่ เกิ่นเทอ อันยาง ดงทัป บักเลียว ก่าเมา ซึ่งในบางปี จังหวัดเหล่านี้สามารถผลิตข้าวได้ถึง 1.2 ตันต่อไร่ นอกจากนี้ประเทศเวียดนามยังทุ่มเทงบประมาณในการวิจัยข้าว เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ด้วย จึงทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าไทย ส่วนผลผลิตข้าวของไทยต่อไร้น้อยกว่าเวียดนาม เพราะไทยมีผลผลิตต่อพื้นที่ค่อนข้างคงที่ และพื้นที่ปลูกข้าวของไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งระบบชลประทานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยน้ำฝน จึงทำให้ผลผลิตต่อไรต่ำ เป็นต้น (ดังตารางที่ 4)

**ตารางที่ 4** ผลผลิตต่อไร่ของประเทศไทย และเวียดนาม

ประเทศ	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม / ไร่)		
	2551 / 52	2552 / 2553	2553 / 2554
ไทย	444.80	449.60	448.00
เวียดนาม	848.00	849.60	862.40

ที่มา : USDA, Foreign Agriculture Service, September, 2553

จากตารางที่ 6 จะเห็นว่า ในปี 2551/52 – 2553/54 ผลผลิตต่อไร่ของประเทศไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ของไทยปี 2553/54 ลดลงจากปี 2552/53 เนื่องจากรัฐบาลของเวียดนามมีนโยบายผลักดันให้ มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวที่ดี เพื่อการบริโภคและการส่งออก โดยมอบหมายให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทำการทดลองพัฒนาพันธุ์ข้าว การทำนารูปแบบใหม่ และพัฒนาระบบชลประทาน เพื่อยกระดับคุณภาพข้าวของเวียดนาม ให้มีผลผลิตสูงขึ้น ส่วนผลผลิตต่อไร่ของไทยที่ลดลง เนื่องจากในช่วงปลายปี 2554 ไทยประสบปัญหาหน้าท่วม ส่งผลให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย ทำให้ได้ผลผลิตต่อไร่ที่ลดลงจากปี 2552/2553

## ประสิทธิภาพการส่งออกของประเทศไทย และเวียดนาม

ในปี 2545 – 2554 นั้น ประเทศไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก มีปริมาณการส่งออกที่สูงกว่าเวียดนาม ซึ่งในปี 2554 ปริมาณการส่งออกของไทยเท่ากับ 10.67 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 29.91 ส่วนของเวียดนามมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 7 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 19.94 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรประเทศต่างๆ ทำให้แต่ละประเทศบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวทำการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น รวมถึงทั้งไทยและเวียดนาม มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตข้าวให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยและเวียดนามจึงมีการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกๆปี

ปัจจุบันไทยมีปริมาณการส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกลดลงจากปี 2554 จาก 10.50 ล้านตัน เป็น 6.5 ล้านตัน ส่งผลให้อันดับการส่งออกข้าวของไทยจากที่ 1 ลงมาอยู่ อันดับที่ 3 (รองจากอินเดีย และเวียดนาม) เนื่องจากต้นทุนการผลิตข้าวไทยสูงกว่าประเทศอินเดียและเวียดนาม และรัฐบาลได้มีนโยบายโครงการรับจำนำข้าวให้กับเกษตรกร (โดยรับจำนำข้าวเจ้า และข้าวหอมมะลิไม่จำกัดจำนวน) ซึ่งรัฐบาลได้มีการรับจำนำข้าวจากเกษตรกรในราคา 15,000 บาทต่อตัน ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าราคาในตลาดโลก จึงทำให้ราคาการส่งออกข้าวชนิดต่างๆของไทยราคาสูง ดังนั้นเกษตรกรจึงหันไปปลูกข้าวกันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปริมาณการส่งออกข้าวของไทยไม่เพียงพอ เนื่องจากข้าวทั้งหมดอยู่ที่รัฐบาล (สต็อกข้าว)

ซึ่งนโยบายโครงการการรับนำของรัฐบาล ส่งผลต่อความสามารถในการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก คือ ถ้ามีการแทรกแซงราคาข้าว โดยการกำหนดราคาการรับจำนำข้าว ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดโลกเกินไป ส่งผลทำให้ราคาข้าวชนิดๆต่าง เช่น ข้าวหอมมะลิ , ข้าวขาว ปรับตัวสูงขึ้น เพราะรัฐบาลนำเงินไปซื้อข้าวจากเกษตรกร เพื่อนำข้าวที่ซื้อนั้นมาเก็บไว้ในสต็อกของรัฐบาล โดยรัฐบาลจะมีการเปิดประมูลเพื่อขายข้าวภายหลัง ซึ่งทำให้ราคาที่สูงกว่าของประเทศไทยสูงกว่าประเทศต่างๆ ส่งผลทำให้ประเทศคู่ค้าของไทย อาทิเช่น จีน อินเดีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น หันไปนำเข้าข้าวที่ประเทศคู่แข่ง (อินเดีย , เวียดนาม) เพิ่มขึ้น เพราะราคาถูกกว่าของไทย โดยปัจจุบันรัฐบาลของเวียดนามมีนโยบายให้ความสำคัญและสนับสนุนการผลิตข้าว รวมถึงการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารได้แก่ นโยบายด้านการผลิต ซึ่งเน้นการรักษาพื้นที่ปลูกข้าว การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว รวมถึงการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต ส่งผลให้เวียดนามมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพมากขึ้น และมีการปรับพื้นที่การเพาะปลูกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งนโยบายรัฐบาลดังกล่าว ทำให้เวียดนามสามารถส่งออกข้าวไปยังตลาดโลกได้เพิ่มขึ้น เพราะมีการลดต้นทุนในการผลิต (ทำให้ราคาการส่งออกข้าวที่ต่ำกว่าไทย) และเพิ่มผลผลิตในรูปแบบต่างๆ มีการปรับพื้นที่และรูปแบบการเพาะปลูกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้มีการนำเข้าข้าวชนิดต่างๆจากเวียดนามสูงขึ้น จึงทำให้ปัจจุบันเวียดนามเป็นผู้ส่งออกข้าว อันดับ ที่ 2 รองจากอินเดีย ส่วนอินเดียปัจจุบันกลับมาส่งออกข้าวในปริมาณที่มาก เพราะอินเดียมีการปลูกข้าวเพิ่มขึ้น และอินเดียมีการสำรองข้าวในปริมาณสูงถึง 32.14 ล้านตัน (แบ่งเป็นข้าวในสต็อกปริมาณ 30.457 ล้านตัน

กับข้าวที่กำลังขนส่งมาเก็บในสต็อกอีก 0.251 ล้านตัน) โดยรัฐบาลอินเดียสามารถระบายข้าว (ส่งออกข้าว) ไปยังตลาดโลกได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริโภคข้าวภายในประเทศ , ค่าเงินรูปีอ่อนค่า และราคาข้าวส่งออกถูกกว่าไทย จึงทำให้อินเดียขึ้นมาเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ 1 แทนไทย

### การเปรียบเทียบอุปสรรคของการส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนในการผลิตข้าวระหว่างประเทศไทยและเวียดนาม จะเห็นว่าต้นทุนการผลิตข้าวของประเทศไทยสูงกว่าเวียดนาม โดยเปรียบเทียบจากต้นทุนการผลิตข้าวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของไทย และจังหวัดเกิ่นเทอของเวียดนาม ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ พบว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีต้นทุนการผลิตต่อไร่อยู่ที่ 5,800 บาท ส่วนต้นทุนการผลิตของจังหวัดเกิ่นเทออยู่ที่ 4,978.90 บาท ซึ่งเมื่อรวมต้นทุนทั้งหมดแล้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีต้นทุนการผลิตต่อไร่สูงกว่าจังหวัดเกิ่นเทอ 821.10 ต่อไร่ ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวของประเทศไทยนั้นมากกว่าเวียดนาม ซึ่งในปี 2554 นั้นไทยมีพื้นที่จำนวน 66.69 ล้านไร่ และเวียดนามจำนวน 46.38 ล้านไร่ แต่ประเทศไทยกลับได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าเวียดนาม โดยปี 2553/2554 นั้นผลผลิตต่อไร่ของไทยอยู่ที่ 448 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนเวียดนามนั้นอยู่ที่ 862.40 กิโลกรัมต่อไร่ และการพัฒนาระบบชลประทาน ซึ่งประเทศเวียดนามนั้น มีพื้นที่เขตชลประทาน มากถึงร้อยละ 80 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ส่วนไทยมีพื้นที่เขตชลประทานเพียงร้อยละ 22 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ไร่ผลิตข้าวของเวียดนามยังมีคุณภาพต่ำ เมื่อเทียบกับข้าวไทย อีกทั้งเวียดนามยังขาดแคลนไซโลเก็บข้าวที่เพียงพอ (ศุภรัตน์ พันธุ์ฉลาด)<sup>5</sup> ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าว

<sup>5</sup> นักวิจัย ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จากการสัมภาษณ์

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเทศเวียดนามมีประสิทธิภาพด้านการผลิต กล่าวคือมีต้นทุนต่อไร่ต่ำกว่าไทย และมีผลผลิตข้าวต่อไร่ที่สูงกว่าไทย เนื่องจากรัฐบาลของเวียดนามมีนโยบายสนับสนุนเกษตรกร และผลักดันเกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์ข้าว การทำนารูปแบบใหม่ และพัฒนาระบบชลประทาน รวมทั้งการใช้นโยบาย ลด 3 เพิ่ม 3 ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตลดลง และมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และเป็นการยกระดับคุณภาพข้าวของเวียดนาม ให้มีผลผลิตสูงขึ้น อีกทั้งส่งผลให้ราคาส่งออกข้าวของเวียดนามถูกกว่าของไทย ส่วนด้านประสิทธิภาพการส่งออกของประเทศไทยกับเวียดนาม จะเห็นได้ว่า ในปี 2545 – 2554 นั้นประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ 1 ของโลก ซึ่งมีปริมาณการส่งออกสูงกว่าเวียดนาม แต่ในช่วงปี 2552 เกิดภาวะเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้มีการนำเข้าข้าวจากไทยลดลง และหันไปนำเข้าข้าวที่มีคุณภาพต่ำจากเวียดนามแทนการนำเข้าข้าวคุณภาพดีจากประเทศไทย เพราะราคาถูกกว่าของไทย ทำให้ประเทศไทยต้องเสียส่วนแบ่งการตลาดในปี 2552 ให้กับประเทศเวียดนามร้อยละ 4 แต่ในปัจจุบันประเทศเวียดนามมีปริมาณการส่งออกข้าวที่สูงกว่าไทย เนื่องจากประเทศเวียดนามมีต้นทุนในการผลิตข้าวต่ำกว่าไทย ส่งผลให้ราคาส่งออกข้าวของเวียดนามถูกกว่าประเทศไทย ในขณะเดียวกันเมื่อรัฐบาลได้ใช้นโยบายรับจำนำข้าว โดยกำหนดรับจำนำข้าวจากเกษตรกร โรงสีที่เข้าร่วมโครงการที่สูงกว่า ราคาตลาด ทำให้ราคาส่งออกข้าวไทยนั้นสูงกว่าราคาตลาด และราคาของประเทศผู้ส่งออกต่างๆเช่นกัน จึงทำให้ประเทศไทยนั้นเสียเปรียบในด้านราคา ทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวไม่ซื้อข้าวจากประเทศไทย แต่กลับไปซื้อข้าวประเทศเวียดนามแทน ดังนั้นจากการวิเคราะห์ร่วมกับค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของข้าวทุกชนิด (พิกัด 1006) และข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว และข้าวหนึ่ง (พิกัด 100630) ของประเทศไทย เวียดนาม และอินเดีย พบว่าประเทศที่ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบคือ ประเทศเวียดนาม

## บทที่ 4

### สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ทั้งประเทศไทยและเวียดนามสามารถขยายมูลค่าการค้าและเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดในโลกได้แม้จะไม่มาก แต่มีอัตราการขยายตัวไม่สูง โดยข้าวของไทยมีส่วนแบ่งตลาดในตลาดโลกโดยเฉลี่ยร้อยละ 29.24 แต่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียง 5.31 ภาวะการแข่งขันของไทยในตลาดโลกถือว่ายังอยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบเทียบในการส่งออกโดยมีระดับค่าดัชนี RCA เฉลี่ยอยู่ที่ 23.78 แต่มีแนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลง ในขณะที่ประเทศเวียดนามมีส่วนแบ่งในตลาดโลกโดยเฉลี่ยร้อยละ 16.29 มีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 9.04 ส่วนภาวะการแข่งขันของเวียดนามในตลาดโลกถือว่าอยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบเทียบในการส่งออกโดยมีระดับค่าดัชนี RCA เฉลี่ยอยู่ที่ 37.03 ซึ่งสูงกว่าค่าดัชนี RCA ของไทย และมีแนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น นั่นคือโอกาสทางการค้าข้าวของเวียดนามอยู่ในระดับที่ดี

อีกทั้งไทยมีต้นทุนการผลิตต้นทุนการผลิตข้าว และราคาส่งออกข้าวสูงกว่า ข้าวของเวียดนาม แต่ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า ด้านนโยบายข้าวของไทยยังไม่ส่งผลต่อการลดต้นทุนการผลิต หรือเพิ่มผลผลิตต่อไร่ แต่กลับมุ่งการอุดหนุนราคา แม้ว่านโยบายรับ จำนำข้าวจะช่วยให้ชาวนาได้รับเงินสดทันที แต่ต้องใช้งบประมาณที่สูงมากซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาหนี้สาธารณะได้ ในขณะที่นโยบายข้าวของเวียดนาม ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลด ต้นทุนในการผลิต เพิ่มผลผลิต รวมถึงพื้นที่เพาะปลูกข้าว มีระบบชลประทานในสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวของไทยมาก จึงพบว่านโยบายข้าวของเวียดนามส่งเสริมการส่งออกมากกว่า

#### 4.1 สรุปผลการศึกษา

##### 4.1.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบในภาคการผลิต สามารถสรุปได้ดังนี้

###### 1. ผลผลิตข้าว

จากการศึกษาพบว่า ผลผลิตข้าวของประเทศไทยและเวียดนามมีปริมาณผลผลิตข้าวที่เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี ในปี 2545 – 2554 ประเทศเวียดนามมีผลผลิตข้าวที่สูงกว่าไทยทุกปี เนื่องจากรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลด ต้นทุนในการผลิต เพิ่มผลผลิต รวมถึงมีการรักษาพื้นที่เพาะปลูกข้าว และมีระบบชลประทานที่ดี ส่งผลให้เวียดนามจึงมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในทุกปี

## 2. พื้นที่เก็บเกี่ยว

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยและเวียดนามมีปริมาณพื้นที่เก็บเกี่ยวเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี นับตั้งแต่ปี 2545 – 2554 ประเทศไทยนั้นมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวมากกว่าเวียดนาม แต่ในช่วงปี 2553 เป็นต้นมา ประเทศเวียดนามมีพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเพิ่มขึ้น เนื่องจากรัฐบาลเวียดนามได้มีนโยบายรักษาพื้นที่เพาะปลูก และมีการสนับสนุนส่งเสริมการส่งออกข้าวของประเทศ ส่งผลทำให้ประชากรของเวียดนามหันมาปลูกข้าวกันมากขึ้น เพราะมีรายได้ที่สูงขึ้น

### 4.1.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบในภาคการบริโภค สามารถสรุปได้ดังนี้

นับตั้งแต่ปี 2545 – 2554 ประเทศไทยมีปริมาณการบริโภคข้าวภายในประเทศที่ต่ำกว่าเวียดนามมาตลอด เนื่องจากประเทศเวียดนามมีประชากรมากกว่าประเทศไทย และทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมีการพัฒนามาก่อนเวียดนาม จึงทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีความก้าวหน้าไปมากกว่าเวียดนาม ทำให้ประชากรของประเทศไทยมามีรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่าเวียดนาม ดังนั้นประชากรไทยจึงมีแนวโน้มการบริโภคข้าวลดลง โดยหันมาบริโภคอาหารชนิดอื่นๆ แทนการบริโภคข้าว จึงส่งผลทำให้ประเทศไทยมีปริมาณผลผลิตข้าวที่เหลือจากความต้องการบริโภคข้าวภายในประเทศส่งออกไปยังตลาดโลก ได้ปริมาณที่สูงกว่าประเทศเวียดนาม

### 4.1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบในภาคการส่งออก สามารถสรุปได้ดังนี้

ตั้งแต่ปี 2545 – 2554 นั้น ประเทศไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก และมีปริมาณการส่งออกที่สูงกว่าประเทศเวียดนาม เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรของประเทศต่างๆ ทำให้มีแต่ละประเทศมีการบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น จึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวทำการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น รวมถึงทั้งไทยและเวียดนามมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตข้าวให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยและเวียดนามจึงมีการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกๆปี อย่างไรก็ตามการส่งออกของประเทศไทยยังมีสิ่งที่จะต้องกังวลคือ อัตราการขยายตัวของปริมาณการส่งออกของไทยที่ต่ำกว่าเวียดนาม ทั้งที่ประเทศเวียดนามมีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่าไทย แต่สามารถผลิตข้าวได้สูงกว่าประเทศไทย ดังนั้นประเทศไทยจึงควรพัฒนาพื้นที่การเพาะปลูก พันธุ์ข้าวต่างๆ รูปแบบในการผลิต รวมถึงการลดต้นทุนในการผลิต เพื่อให้ราคาข้าวส่งออกปรับตัวลด ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยสามารถการส่งออกที่เพิ่มมากขึ้น



## 4.2 สรุปผลจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) ของมูลค่าการส่งออกข้าว และข้าวขาว ข้าวหอมมะลิไทย และเวียดนาม ในปี 2545 – 2553

มูลค่าการส่งออกข้าวของประเทศไทย และเวียดนาม ในปี 2545 – 2553 นั้น มีมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นและลดลงในบางปีเหมือนกันเกือบทุกปี แต่จะมีในบางปีที่ค่าดัชนีมูลค่าการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นและลดลงต่างกัน ซึ่งในปี 2551 อินเดียมีการส่งออกลดลง แต่ประเทศไทยและเวียดนามมีการส่งออกเพิ่ม เพราะเนื่องจากอินเดียเป็นประเทศผู้ผลิตข้าวเกิดประสบปัญหาหน้าท่วม ทำให้ผลผลิตข้าวในประเทศได้รับความเสียหาย ส่งผลให้ไม่สามารถทำการส่งออกข้าวได้ ทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวนำเข้าข้าวจากประเทศไทยและเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็นต้น

### 4.3 อุปสรรคการส่งออกข้าวของประเทศไทย

1. ชาวนาประเทศเวียดนามมีต้นทุนในการผลิตข้าวที่ต่ำกว่าไทย เนื่องจากรัฐบาลเวียดนามมีการออกนโยบาย 3 ลด 3 เพิ่ม โดยนโยบายนี้ คือ 3 ลดคือ การลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสม ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดการใช้ยาปราบศัตรูพืช ส่วน 3 เพิ่มคือ การเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ และเพิ่มกำไรซึ่งนโยบายดังกล่าว ทำให้ชาวนาของเวียดนามสามารถลดต้นทุน และมีกำไรเพิ่มขึ้น
2. ราคาส่งออกข้าวของประเทศไทยนั้นถูกกว่าไทย กล่าวคือ ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันประเทศผู้นำเข้าข้าวเริ่มหันมาบริโภคข้าวที่มีราคาถูกมากขึ้น
3. ประเทศเวียดนามมีผลผลิตข้าวต่อไร่ที่สูงกว่าไทย ทั้งที่พื้นที่เพาะปลูกข้าวของเวียดนามน้อยกว่าไทย

### 4.4 อุปสรรคการส่งออกข้าวของประเทศไทย

1. ปัจจุบันเวียดนามมีพื้นที่ปลูกข้าวลดลง เนื่องจากการขยายตัวภาคอุตสาหกรรม ชุมชนเมืองมากขึ้นอีก ทั้งเกษตรกรหันไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเมืองมากขึ้น เนื่องจากได้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว

2. เกษตรกรมีรายได้จากการขายข้าวน้อย เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะขายข้าว โดยผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยพ่อค้าคนกลางจะนำข้าวไปขายต่อให้กับโรงสี ผู้ส่งออกอีกต่อหนึ่ง จึงทำให้ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง
3. รัฐบาลเวียดนามมีงบประมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาพันธุ์ และเทคโนโลยีการปลูกข้าวยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร
4. เวียดนามยังขาดแคลนไซโลเก็บข้าว ส่งผลให้ผู้ส่งออกข้าว ไม่สามารถซื้อข้าวมาเก็บไว้ เพื่อขายในช่วงราคาข้าวในตลาดโลกสูงได้

#### 4.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรักษาความสามารถในการแข่งขัน และเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ 1 ในตลาดโลก รัฐบาลควรเน้นนโยบายด้านประสิทธิภาพการผลิต เพื่อให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น โดยการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต มากกว่าการใช้นโยบายการรับจำนำข้าวแบบปัจจุบันที่ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว แต่กลับเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกข้าวของไทย หากจะใช้ควรมีการกำหนดทั้งปริมาณ ราคาและระยะเวลา ที่เหมาะสม รวมทั้งวงเงินในการรับจำนำ เพื่อสนับสนุนเกษตรกรขนาดเล็ก และไม่เป็นกลไกสนับสนุนให้เกษตรกรหันไปปลูกข้าวคุณภาพต่ำ

### บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการส่งออก. **ข้าวในประเทศอินเดีย.** (2555). แหล่งที่มา : <http://www.ditp.go.th>  
.11 ตุลาคม 2555
- กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. **ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2550 – 2554.**  
แหล่งที่มา : <http://www.ricethailand.go.th> . 18 กันยายน 2555
- จิรวรรณ โกช่วย. (2552). **การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทยไปกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม .** การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชัยยันต์ กิตติวิศิษฎ์. (2546). **ความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออกของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างไทยกับจีน.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธีรภาพ วรรณรัตน์. (2551). **การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยไปตลาดสหรัฐอเมริกา.** การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พนิตนาฏ ยวงศิริ. (2553). **การเปรียบเทียบศักยภาพการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม.** การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สมพร อิศวิลานนท์. (2552). **นโยบายสาธารณะว่าด้วยเรื่องข้าว.** สถาบันคลังสมองของชาติ. กรุงเทพฯ. แหล่งที่มา : <http://www.knit.or.th>. 01 ตุลาคม 2555
- สถาบันคลังสมองของชาติ. **รายงานสถานการณ์การผลิตและการค้าข้าวของโลกและของไทยปี2554 และแนวโน้ม.** แหล่งที่มา : <http://www.knit.or.th> . 18 กันยายน 2555
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2555). **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2555.** แหล่งที่มา : <http://www.oae.go.th/download/journal/trends2555>  
25 สิงหาคม 2555
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2552). **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2552.** แหล่งที่มา : <http://www.oae.go.th/download/journal/trends2552>  
25 สิงหาคม 2555

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. **กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่เป็น**

**Trading Nation.** แหล่งที่มา : <http://www.otp.moc.go.th>. 26 พฤศจิกายน 2555

ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2553). **10 ประเด็นที่ทำให้ข้าว**

**ไทยสู้ข้าวเวียดนามไม่ได้ในตลาดอาเซียน .** แหล่งที่มา : <http://www.utcc.ac.th> . 16 กันยายน 2555

อัคร พิศาลวานิช และคณะ. (ปี 2553). **ข้าวไทยในอาเซียนโอกาสหรืออุปสรรค.**

ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. แหล่งที่มา :

<http://www.utcc.ac.th>. 16 กันยายน 2555

United Nations Commodity Trade Statistics Database (UN comtrade). 2555. **Thailand**

**export statistics.** แหล่งที่มา : <http://www.comtrade.un.org/db>. 25 กรกฎาคม 2555

United Nations Commodity Trade Statistics Database (UN comtrade). 2555. **Vietnam**

**export statistics.** แหล่งที่มา : <http://www.comtrade.un.org/db>. 26 กรกฎาคม 2555

United Nations Commodity Trade Statistics Database (UN comtrade). 2555. **India**

**export statistics .** แหล่งที่มา : <http://www.comtrade.un.org/db>. 04 ตุลาคม 2555

### รายชื่อผู้สัมภาษณ์

คุณทองมา กฤษณะภาพ (ชาวนาจังหวัดยโสธร) จากการสัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม 2555

คุณพิษณุ (เจ้าหน้าที่ดูแลข้อมูล สมาคมผู้ส่งออกข้าวแห่งประเทศไทย) จากการสัมภาษณ์วันที่  
15 พฤศจิกายน 2555

คุณพีระชาติ ตั้งภาวนา (เจ้าของโรงสี เกษตรรุ่งเรืองวัฒนา) จังหวัดนครปฐม จากการสัมภาษณ์  
วันที่ 6 พฤศจิกายน 2555

คุณสุภรัตน์ พันธุ์ฉลาด (นักวิจัย ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ) จากการสัมภาษณ์วันที่  
23 พฤศจิกายน 2555

## **ภาคผนวก**

การคำนวณหาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ  
(Revealed Comparative Advantage : RCA)  
ของประเทศไทย เวียดนาม อินเดีย

ตารางที่ 1 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS1006) ของไทยไปตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก
2545	1,630,627,789
2546	1,830,211,766
2547	2,691,394,404
2548	2,321,681,917
2549	2,579,059,721
2550	3,470,015,325
2551	6,107,572,101
2552	5,046,463,708
2553	5,341,082,404
2554	6,507,473,018

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 2 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS1006) ของเวียดนามไปตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวเวียดนามไปตลาดโลก
2545	726,263,206
2546	719,916,287
2547	950,315,296
2548	1,408,378,694
2549	1,275,895,486
2550	1,490,179,695
2551	2,895,938,232
2552	2,666,061,830
2553	3,249,501,657
2554	0

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))



ตารางที่ 3 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS1006) ของอินเดียไปตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวอินเดียไปตลาดโลก
2545	1,168,645,339
2546	919,150,572
2547	1,178,738,183
2548	1,636,488,850
2549	1,456,254,868
2550	2,352,946,053
2551	2,843,305,095
2552	2,398,163,115
2553	2,295,812,635
2554	4,073,331,054

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 4 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS100630) ของไทยไปตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวไทยไปตลาดโลก
2545	1,399,996,705
2546	1,572,252,218
2547	2,363,741,482
2548	1,955,816,467
2549	2,204,512,524
2550	2,913,288,916
2551	5,358,502,435
2552	4,321,696,800
2553	4,723,866,074
2554	5,732,153,759

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 5 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS100630) ของเวียดนามไปยังตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวเวียดนามไปตลาดโลก
2545	708,121,666
2546	695,715,488
2547	882,254,497
2548	1,364,249,893
2549	1,256,225,309
2550	1,472,510,552
2551	2,805,338,036
2552	2,590,893,459
2553	3,180,099,042
2554	0

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 6 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS100630) ของอินเดียไปตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวอินเดียไปตลาดโลก
2545	1,152,327,786
2546	911,440,294
2547	1,162,944,037
2548	1,580,175,150
2549	1,417,820,087
2550	2,259,722,811
2551	2,830,070,947
2552	2,380,348,868
2553	2,282,450,490
2554	3,983,310,565

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 7 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS1006) ของโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวของโลก
2545	5,966,434,860
2546	7,042,310,989
2547	8,453,331,053
2548	9,726,154,515
2549	10,207,163,770
2550	12,776,628,622
2551	21,070,370,396
2552	18,926,473,989
2553	19,857,722,013
2554	18,525,232,052

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 8 แสดงมูลค่าการส่งออกข้าว(HS100630) ของโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกข้าวของโลก
2545	4,879,083,155
2546	5,758,777,967
2547	6,949,779,791
2548	8,261,621,432
2549	8,531,007,191
2550	10,760,290,751
2551	18,079,001,688
2552	15,566,996,244
2553	16,253,035,469
2554	15,496,597,669

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 9 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทยตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทยไป ตลาดโลก
2545	68,107,865,050
2546	80,323,274,404
2547	96,247,901,276
2548	110,110,034,192
2549	130,580,046,120
2550	153,571,126,168
2551	175,907,915,349
2552	152,497,202,591
2553	195,311,520,256
2554	228,823,972,691

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 10 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของเวียดนามไปตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของเวียดนามไปตลาดโลก
2545	16,706,052,543
2546	20,149,323,745
2547	26,485,034,706
2548	32,447,129,167
2549	39,826,222,802
2550	48,561,343,186
2551	62,685,129,696
2552	57,096,274,457
2553	72,236,665,000
2554	0

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))



ตารางที่ 11 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของอินเดียไปตลาดโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของอินเดียไปตลาดโลก
2545	50,097,958,247
2546	59,360,659,088
2547	75,904,200,367
2548	100,352,636,503
2549	121,200,606,221
2550	145,898,053,464
2551	181,860,898,300
2552	176,765,036,339
2553	220,408,495,991
2554	301,483,250,168

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

ตารางที่ 12 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก (ปี พ.ศ. 2545 – 2554)

(หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)

ปี (พ.ศ.)	มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก
2545	6,321,842,279,366
2546	7,383,124,409,551
2547	8,953,509,076,788
2548	10,128,538,770,850
2549	11,830,445,093,437
2550	13,456,983,442,405
2551	15,540,401,103,276
2552	12,116,365,247,332
2553	14,648,479,496,840
2554	15,189,365,055,095

ที่มา : UN Comtrade ([www.comtrade.un.org](http://www.comtrade.un.org))

## ข้อมูลสัมภาษณ์ของชาวนา<sup>1</sup>

### อุปสรรคในการปลูกข้าว

- ในปัจจุบันชาวนาประสบปัญหาฝนแล้ง ทำให้ไม่มีน้ำใช้ในการเพาะปลูก และส่งผลให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย ต้นข้าวแห้งตาย และในบางปีชาวนาต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วม ทำให้ชาวนาไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แต่ได้ผลผลิตข้าวที่ไม่ได้คุณภาพ
- ชาวนาประสบปัญหาเรื่องของศัตรูพืช เช่น หนอนกอ เพลี้ยไฟ เพลี้ยกระโดด ในพื้นที่นา ส่งผลให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย
- การจัดการระบบชลประทานยังไม่ดีพอ ส่งผลให้พื้นที่นาที่อยู่นอกเขตชลประทาน ไม่ได้รับน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวอย่างเพียงพอ
- ต้นทุนในการผลิตเช่นค่าขนส่ง ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย มีราคาสูงขึ้น

### นโยบายรัฐบาล

-เมื่อชาวนานำผลผลิตข้าวไปขายที่โรงสีที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำ พบว่าชาวนาได้รับเงินที่ขายข้าวตันละประมาณ 12,000 -13,000 บาทต่อตัน ซึ่งข้าวที่จะได้รับเงินค่าขายข้าว 15,000 บาทนั้น ต้องเป็นข้าวเกรด A เท่านั้น โดยโรงสีที่รับซื้อข้าวนั้นจะมีการหักค่าขนส่งกับชาวนาโดยตรง และการนำข้าวไปขายให้โรงสีที่เข้าร่วมโครงการนั้นมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก มีการตรวจสอบหลายขั้นตอน ซึ่งนโยบายการรับจำนำข้าวนี้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์คือคนที่สีพื้นที่การทำนามาก

### ข้อเสนอแนะของชาวนา

- อยากให้รัฐบาลหาวิธีที่ลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำกว่าปัจจุบัน

<sup>1</sup> คุณทองมา กฤษณะภาพ (ชาวนาจังหวัดยโสธร) จากการสัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม 2555

## ข้อมูลสัมภาษณ์สมาคมผู้ส่งออกข้าวแห่งประเทศไทย<sup>2</sup>

### 1. ภาวะการผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าวไทย และเวียดนามในปัจจุบัน เป็นอย่างไร

#### ไทย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พยากรณ์ว่าผลผลิตข้าวนาปี ปีการผลิต 2555/56 จะสูงสุดเป็นประวัติการณ์ประมาณ 26.186 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีการผลิต 2554/55 ซึ่งมีปริมาณ 23.266 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.6 อย่างไรก็ตามปัญหาภัยแล้งอาจทำให้ผลผลิตข้าวนาปีต่ำกว่าประมาณการไว้ ทั้งนี้ การกำหนดราคาจำนำข้าวเปลือกที่สูงได้จูงใจให้เกษตรกรชาวนาปลูกข้าวนาปีในปริมาณมากประกอบกับผลผลิตข้าวนาปีไม่ได้เสียหายจากน้ำท่วมอย่างรุนแรง จึงทำให้ผลผลิตข้าวนาปีเพิ่มสูงขึ้น กระทรวงพาณิชย์ได้ปรับลดเป้าหมายการส่งออกข้าวในปี 2555 เป็นปริมาณ 7.3 ล้านตัน มูลค่า 4,948 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ ในช่วงเดือนมกราคม – ตุลาคม 2555 การส่งออกข้าวเบื้องต้นมีประมาณ 5.74 ล้านตัน มูลค่า 3,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (120,670 ล้านบาท) และราคาส่งออกเฉลี่ยตันละ 679 เหรียญสหรัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2554 ปริมาณและมูลค่าส่งออกลดลงร้อยละ 40.4 และร้อยละ 30.2 แต่ราคาส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.0 ทั้งนี้ปริมาณและมูลค่าส่งออกข้าวคิดเป็นร้อยละ 79 ของเป้าหมายส่งออกดังกล่าว ซึ่งปริมาณข้าวที่ส่งออกทั้งหมดแบ่งเป็นข้าวหอมมะลิไทย 1.576 ล้านตัน มูลค่า 1,499 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (46,478.0 ล้านบาท) หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27 และ 38 ของปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมด

#### เวียดนาม

กระทรวงเกษตรคาดว่าผลผลิตข้าวปีนี้มีประมาณ 43.4 ล้านตันข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 3 เนื่องจากได้ขยายพื้นที่ปลูกข้าวในที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงร้อยละ 1 แต่พื้นที่ปลูกข้าวฤดูใบไม้ร่วง - หนาวลดลงจากช่วงเดียวกันร้อยละ 9 ในช่วงเดือนมกราคม - ตุลาคม 2555 เวียดนามได้ทำสัญญาขายข้าวไม่ต่ำกว่า 7.2 ล้านตัน และส่งออกแล้ว 6.48 ล้านตันเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 2.6 และจะส่งออกข้าวในช่วงเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม 2555 ประมาณ 1.0 ล้านตัน หรือเดือนละ 0.5 ล้านตัน ในปี 2555 คาดว่าการส่งออกข้าวสูงสุดเป็นประวัติการณ์ 7.5 ล้านตัน ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายการส่งออกข้าวที่กำหนดไว้ 6.5 – 7.0 ล้านตัน

<sup>2</sup> คุณพิษณุ (เจ้าหน้าที่ดูแลข้อมูล สมาคมผู้ส่งออกข้าวแห่งประเทศไทย) จากการสัมภาษณ์วันที่ 15 พฤศจิกายน 2555

## 2. อุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวของไทย

### ปัญหาและอุปสรรคในการส่งออก

#### 2.1 ด้านการผลิต (ต้นทุนการผลิต การเงิน แรงงาน วัตถุดิบ การขนส่ง เป็นต้น)

1. ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรยังคงอยู่ในระดับสูง เนื่องจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ราคาปุ๋ย และปัจจัยการผลิตอื่นๆ รวมถึงค่าเช่านา ได้ปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรไทย (โดยเฉพาะในภาคอีสาน) ยังคงมีปริมาณที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญอื่นๆ

2. ค่าแรงในปัจจุบันได้ปรับเพิ่มสูงขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล (ค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท) ส่งผลให้ต้นทุนของผู้ประกอบการเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่บริษัทต่างๆ ต้องจัดสรรสวัสดิการให้แก่พนักงานเพิ่มขึ้นด้วย

3. การขนส่งในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยรถบรรทุกสินค้า ซึ่งมีอุปสรรคปัญหาหลายอย่าง เช่น ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าบริการขนส่งที่ปรับตัวสูงขึ้น, ปริมาณบรรทุกที่จำกัดในแต่ละครั้ง, ปัญหาการจราจรในบางช่วง

4. ระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในปัจจุบันยังขาดประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนโลจิสติกส์ยังคงอยู่ในระดับที่สูง (ประมาณ 19% ของ GDP)

5. คุณภาพของข้าวเปลือกยังไม่สม่ำเสมอและบางส่วนไม่ได้ตามมาตรฐาน ทำให้คุณภาพของข้าวสารไม่คงที่ อันเนื่องมาจากปัญหาการผลิต และการจัดการวัตถุดิบ รวมถึงปัญหาการปลอมปนข้าวเปลือกจากประเทศเพื่อนบ้าน

6. คุณภาพข้าวลดลงจากการที่รัฐบาลรับจำนำข้าวทุกเม็ด เป็นปัญหาต่อคุณภาพข้าวส่งออกในระยะยาว

7. การขาดแคลนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะมาทดแทนเกษตรกรรุ่นเก่าซึ่งมีอายุมากขึ้น

8. การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี ประกอบกับหน่วยงานราชการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร

9. การขาดการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมาจากข้าว รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานที่เป็นประโยชน์

#### 2.2 ด้านการตลาด (ตลาดมีจำกัด การแข่งขัน การกีดกัน เป็นต้น)

1. ในสถานการณ์ปัจจุบัน ราคาข้าวของไทยอยู่ในระดับที่สูงกว่าประเทศคู่แข่งอื่นๆ เช่น เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้ซื้อหันไปซื้อข้าวจากแหล่งที่ถูกกว่า หรือหันไปบริโภคข้าวฟืนชนิดอื่นที่ราคาถูกลงกว่า

2. โครงการรับจำนำข้าวเปลือกทุกเมล็ด มีกำหนดราคารับจำนำในระดับที่สูงกว่าตลาด 30-50% ส่งผลให้ราคาข้าวในตลาดภายในประเทศและราคาข้าวส่งออกปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลง นอกจากนี้ยังทำให้วัตถุดิบในการผลิตข้าวบางชนิดในตลาดมีน้อยลง เช่น ข้าวหนึ่งซึ่งต้องใช้ข้าวเปลือกในการผลิต รวมถึงปลายข้าวที่อุปทานในตลาดมีน้อยลงจากการที่มีการกำหนดให้ต้องส่งมอบปลายข้าวที่ได้จากการสีแปรสภาพเข้าโกดังกลางด้วย

3. รัฐบาลเก็บสต็อกข้าวไว้เป็นจำนวนมาก (แม้จะมีการระบายบางส่วนออกมาบ้างแล้ว) แต่ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการระบายข้าวปริมาณมาก มีเพียงการแถลงผลงานและให้ข่าวตามสื่อต่างๆ แต่ก็ยังไม่เห็นผลในทางปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็มีการปกปิดข้อมูลบางส่วน และมีกระแสข่าวในเชิงลบเกี่ยวกับการบริหารจัดการสต็อกข้าวและการระบายข้าวในทางลับ ซึ่งได้สร้างความคลงแคลงใจให้ผู้เกี่ยวข้อง

4. การขยายตลาดข้าวของไทยยังมีจำกัด เนื่องจากมีอุปสรรคต่างๆ มากมาย เช่น วัฒนธรรมการบริโภคข้าวของประเทศนั้นๆ, รสนิยม, ภาษา เป็นต้น รวมทั้งการที่ในบางประเทศซึ่งเป็นผู้ซื้อข้าวรายสำคัญของไทยยังไม่สถานทูตไทยหรือสำนักงานการค้า ทำให้เสียเปรียบทางการค้ากับประเทศนั้นๆ

5. การแข่งขันมีสูงทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้ส่งออกมีจำนวนมากขึ้น (มีทั้งโรงสีข้าว, สหกรณ์การเกษตร และจังหวัดต่าง ๆ) ในขณะที่โรงสีบางรายที่มีศักยภาพเพียงพอก็ได้หันมาประกอบธุรกิจส่งออกกันมากขึ้น แต่โครงสร้างของภาษีไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ส่งออกและโรงสีที่ทำการส่งออก ส่งผลให้การแข่งกันมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น จนมีปัญหาการขายตัดราคากัน ส่วนการแข่งขันภายนอกประเทศนั้นผู้ส่งออกของไทยต้องแข่งขันด้านราคากับประเทศที่มีข้าวราคาถูกกว่า ซึ่งทำให้ไทยเสียเปรียบมาก เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่สามารถทดแทนด้วยพืชอาหารชนิดอื่นได้ ดังจะเห็นได้จากหากราคาข้าวแหล่งใดถูกกว่าหรือพืชอาหารชนิดใดมีราคาถูกกว่า ผู้ซื้อก็จะหันไปซื้อจากแหล่งที่มีราคาถูกหรือพืชชนิดอื่นที่มีราคาถูกกว่าแทน

6. การกีดกันทางการค้าในปัจจุบันนี้มีความเข้มงวด หลากหลาย และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะมีองค์การการค้าโลกเป็นเวทีเจรจาข้อตกลงทางการค้าของนานาประเทศก็ตาม แต่หลายประเทศได้อาศัยช่องว่างของกฎระเบียบการค้าสากลออกมาตรการต่างๆ ที่เป็นการกีดกันทางการค้า เช่น การกำหนดมาตรการด้านสุขอนามัยที่เข้มงวดมากยิ่งขึ้น การเข้มงวดเรื่องการตรวจสอบการนำเข้าในขั้นตอนต่างๆ การให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ในขณะที่อีกหลายประเทศที่ยังคงใช้มาตรการเดิมๆ อยู่ เช่น มาตรการทางด้านภาษีโดยการตั้งภาษีนำเข้าในระดับที่สูง มาตรการห้ามนำเข้าข้าวในบางช่วงเวลา การกำหนดโควตาการนำเข้าข้าว ระบบการจัดซื้อจัดหาข้าวที่ไม่โปร่งใส เป็นต้น

7. ปัญหาความเสี่ยงจากการค้า เช่น ผู้ซื้อบางรายมีปัญหาทางด้านชำระหนี้ การฉ้อโกงโดยผู้ซื้อผู้กระทำ หรือการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญาซื้อขายระหว่างกัน เป็นต้น

8. ภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีความไม่แน่นอน โดยหลายประเทศกำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลต่อฐานะของประเทศ และความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ทำให้มีการลดการนำเข้าสินค้าซึ่งรวมถึงสินค้าข้าวด้วย

### 2.3 ด้านอื่น ๆ

1. การแข็งค่าของเงินบาทจะทำให้ราคาส่งออกของไทยสูงขึ้น ส่งผลให้สูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน
2. การพัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่ๆ ไม่ได้คำนึงถึงขั้นตอนของการทำตลาด จนบางครั้งทำให้ตลาดสับสนและเกิดการแข่งขันกันเองของข้าวไทย
3. การกำหนดมาตรฐานข้าวแต่ละชนิด เช่น ข้าวหอมมะลิ ไม่สอดคล้องกับภาวะตลาดและมีอุปสรรคในการนำไปปฏิบัติ ทำให้เป็นอุปสรรคในการส่งออก
4. มีการลักลอบนำเข้าข้าวเปลือกและข้าวสารจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีคุณภาพต่ำกว่ามาผสมกับข้าวไทย ทำให้คุณภาพข้าวต่ำลง และผู้ซื้อขาดความเชื่อมั่น
5. ขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สินค้าข้าวไทยในต่างประเทศ

### 3. นโยบายการรับจำหน่ายข้าวมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

#### โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก

##### ข้อดี

- ชาวนาได้รับเงินมากกว่า จากการเข้าร่วมโครงการและขายในตลาดปกติ เพราะราคาในตลาดสูงขึ้น
- นำข้าวมาจำหน่ายได้ไม่จำกัดจำนวน

##### ข้อเสีย

- มีการคอร์รัปชันทั้งระบบ ตั้งแต่ชาวนาไปจนถึงผู้ค้าข้าว และนักการเมือง
- รัฐบาลมีภาระด้านงบประมาณเพิ่มขึ้น ไปเบียดบังงบประมาณด้านอื่น เช่น งบลงทุน งบพัฒนา
- รัฐต้องจัดหาโกดังเก็บข้าวให้เพียงพอ / คุณภาพข้าวเสื่อมลง
- บิดเบือนกลไกตลาดทำให้ไทยสูญเสียการแข่งขัน
- ทำให้ภาคการเกษตรอ่อนแอ คุณภาพข้าวเลวลง

### ข้อมูลสัมภาษณ์โรงสีข้าว<sup>3</sup>

#### ขั้นตอนการรับซื้อข้าวจากชาวนา

- ชาวนานำข้าวมาขายกับโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ "รับจำนำข้าว" โดยโรงสีที่รับซื้อจะทำการตรวจสอบข้าว และตีราคาข้าวให้กับชาวนา
- โดยราคาข้าวที่โรงสีรับซื้อจากชาวนานั้น ขึ้นอยู่กับความชื้นของข้าว ซึ่งข้าวที่มีความชื้นที่ 15 ถือว่าเป็นข้าวที่มีคุณภาพ ขายได้ราคาสูง แต่ถ้าข้าวมีความชื้นที่สูง จะทำให้ขายได้ราคาที่ต่ำ
- เมื่อมีการรับซื้อข้าวจากชาวนาเรียบร้อยแล้ว โรงสีที่เข้าร่วมโครงการ จะนำข้าวที่รับซื้อ ส่งต่อไปให้กับหลวง (รัฐบาล)

#### นโยบายรับจำนำข้าว

- โรงสีที่เข้าร่วมโครงการ ต้องรับซื้อข้าวจากชาวนา เฉพาะภายในเขต / จังหวัด ที่ตั้งของโรงสีเท่านั้น
- รัฐบาลใช้นโยบายรับจำนำข้าว โดยเปิดรับจำนำข้าวปีละ 2 ช่วง
- ซึ่งรัฐบาลกำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือก 15,000 บาท

#### ข้อคิดเห็นของโรงสี

รัฐบาลมีการใช้นโยบายรับจำนำข้าว ส่งผลให้ชาวนาหันมาปลูกข้าวมากขึ้น ทำให้มีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น อาจทำให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้น อาทิเช่น การสวมสิทธิ์ การลักลอบนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาขาย ส่งผลทำให้ข้าวที่ได้จากการรับซื้อนั้น อาจไม่ได้คุณภาพที่กำหนด อีกทั้งการที่ปริมาณข้าวอยู่ในสต็อกข้าวรัฐมาก ทำให้รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่าย เพื่อเก็บรักษาข้าวไม่ให้ชำรุด และถ้ารัฐบาลไม่สามารถทำการระบายข้าวที่อยู่ในสต็อกได้ จะส่งผลให้รัฐบาลสามารถส่งออกข้าวได้ในราคาที่ต่ำลง

<sup>3</sup> คุณพีระชาติ ตั้งภาวนา (เจ้าของโรงสี เกษตรรุ่งเรืองวัฒนา) จังหวัดนครปฐม จากการสัมภาษณ์วันที่ 6 พฤศจิกายน 2555



## ข้อมูลสัมภาษณ์นักวิจัย<sup>4</sup>

### 1. ภาวะการส่งออกข้าวไทย และเวียดนามในปัจจุบัน

ในปัจจุบันประเทศเวียดนามมีการส่งออกข้าวที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากรัฐบาลเวียดนาม มีนโยบายสนับสนุนการผลิตข้าวเพื่อส่งออก รวมถึงการลดต้นทุน และการเพิ่มผลผลิต โดยใช้นโยบาย ลด 3 เพิ่ม 3 เป็นต้น ทำให้เกษตรกรเวียดนามเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวน้อยกว่าไทย และราคาข้าวของประเทศเวียดนามถูกกว่าไทย ส่งผลให้ประเทศผู้นำข้าวหันไปซื้อข้าวจากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้น เพราะปัจจุบันประเทศเวียดนามมีการพัฒนาคุณภาพของข้าว จึงทำให้ข้าวของเวียดนามเป็นที่ยอมรับของตลาดโลกมากขึ้น ซึ่งในอนาคตคาดว่าประเทศเวียดนามจะมีปริมาณการส่งออกข้าวที่สูงกว่าไทย

### 2. อุปสรรคการส่งออกข้าวของเวียดนาม

- ประเทศเวียดนามนั้น ยังขาดไซโลสำหรับเก็บข้าวที่เพียงพอ
- ระบบการขนส่งของการส่งออกข้าวของเวียดนามนั้น ใช้การขนส่งสินค้าทางเรือ ซึ่งอาจส่งผลให้สินค้าได้รับความเสียหายจากการขนส่ง เช่น อาจจะมีเม็ดข้าวหัก หรือเกิดความชื้น เป็นต้น

---

<sup>4</sup> คุณศุภรัตน์ พันธุ์ฉลาด (นักวิจัย ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ) จากการสัมภาษณ์วันที่ 23 พฤศจิกายน 2555

## ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวอรทัย แซ่เจี๋ย
วัน เดือน ปีเกิด	7 พฤษภาคม 2528
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเซนต์จอห์น สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย